KERTENKELİME

HALİME YILDIZ

DENEME

evrensel ilk gençlik kitaplığı

evrensel ilk gençlik kitaplığı

Halime Yıldız

KERTENKELİME

Deneme

Doğa **B**asın **Y**ayın
Dağıtım Ticaret Limited Şirketi
Tarlabaşı **Blv**. Kamerhatun **Mah**.
Alhatun **Sk**. **No**: 25
Beyoğlu İstanbul
T: 0212 255 25 46 F: 0212 255 25 87
www.evrenselbasim.com
cocuk**@**evrenselbasim.com
info**@**evrenselbasim.com

Evrensel Basım Yayın **485**
Evrensel İlk Gençlik Kitaplığı **12**
Kertenkelime: **Halime Yıldız**
Kapak Görseli: Halime Yıldız
Logo Tasarımı: Vahit Akça
Sayfa Düzeni: Bahar Eroğlu
Kapak Tasarımı: Bahar Eroğlu
Birinci Basım: Eylül 2012 - İkinci Basım: Mart 2014• İstanbul
ISBN 978-605-5315-20-7
©Evrensel Basım Yayın 2012 • Sertifika No: 11015

Baskı: Ezgi Matbaacılık Tekstil Pors. İnş. San. Tic. Ltd. Şti
Sanayi Cd. Altay Sok. No: 14 Yenibosna / İstanbul • Sertifika No: 12142
T: 0212 452 23 02 - www.ezgimatbaa.net

KERTENKELİME

HALİME gülen YILDIZ

Çocukluğum ıhlamur, gül ve orman kokusundan oluşan şahane bir Balkan reçelidir.

Papatya toplayarak kazandığım ilk paranın üstünde "emek" yazdığını görünce rotamı emeğe çevirdim.

Köprüleri çok severim. Adımın ilk harfinin köprüye benzediğini fark ettiğimde çok mutlu oldum. Tıpkı babamın, adımın içine adını gizlediğini öğrendiğimde mutlu olduğum gibi.

Köprü olup iki yakayı birleştirmek, mucizeli bir eylemdir. Ama akan bir nehir olmanın güzelliği bambaşkadır. Nehirler boyu gitmeyi anlatan Hasan Hüseyin'in "Yolcu" şiirine bayılırım.

Eğitimime Bulgaristan'da başladığım için Türkçe okuma yazmayı, Türkiye'ye geldikten sonra yani on yaşımda öğrendim.

Çocukken gezgin olmak en büyük düşümdü. Yurdumun bütün şehirlerini ve dünyanın bütün ülkelerini görmek istiyordum.

Bu düşümü gerçekleştirmek için uzun süredir, dünya kazan ben kepçe geziyorum. Yolların bana anlattıkları bir kütüphaneyi doldurur.

Sırt çantamda her daim şiir ve su bulunur. Şiirleri ekmek yerine kullandığım da olur.

Masal, öykü, deneme, gezi yazısı ve şiir türünde yazılar yazarım, resim yaparım.

Gökyüzüne bakıp gülerim, ay hilâl olduğunda gökyüzü de bana güler. Ben aslında gülmeyi severim, gökyüzü bahane.

Karıncalarla çarpışmamak için yolun deniz tarafından yürürüm, canım sıkıldıkça yüzerim, yüzerken balıklara şiir okurum. En çok şiir okurken kendime benzerim.

Öğretmenlik yapıyorum ama öğrenciliğimi öğretmenlikten daha eğlenceli buluyorum.

Kitaplarımın yüz yıl sonra da okunduğunu hissedersem yeniden dünyaya gelir yıldızlara püskül takarım.

Aldığım ödüllerin tozunu üflemediğim için çoğunun yüzünü unuttum. Ama okurlarımı nerede görsem tanırım. Işıl ışıldırlar ve kalbime kalbime bakarlar. Sırf bu yüzden bile olsa yazmaktan asla vazgeçmem.

KİTAPLARI

1. Sensizlik Yüreğimin Deprem Kuşağı, şiir, 1. baskı 1997, 2. baskı 2002.

2. Kadın Suretleri, şiir, 2008.

3. Yorgun Atlar Tekkesi, gezi-deneme, 1. baskı 2009, "Yorgun Atlar Tekkesi / köpriya" adıyla genişletilmiş 2. baskı Kasım 2013.

4. Uçurtmayla Balık Tutmak, ilk gençlik kitabı, 1. baskı Şubat 2011, 2. baskı Nisan 2011, 3. baskı Haziran 2012.

5. Udumbara, şiir, 2012.

6. Ve, öykü, 2012.

7. Kertenkelime, ilk gençlik kitabı, deneme, 2012.

İÇİNDEKİLER

KERTENKELİME 11
KERTENKELİME (ŞİİR) 17
PATATESİN TARİHİ TALİHİ TARİFİ 18
FİSTANIMDAN ÇİÇEK TOPLUYORUM (ŞİİR) 21
İÇİMİZDEKİ SINIF BAŞKANI 22
SUAT ABİ (ŞİİR) 25
ZWEİSTEİN (Zvayştayn) 26
HACIYATMAZ USTASI 30
HAYAT REÇELİ 34
SU İÇMENİN MUTLULUĞU 38
ZEVKTEN DÖRT KÖŞE OLDUM 40
KÂĞIT KESİĞİ (ŞİİR) 43
OYUNCAK SİLÂHLARI GÖMME TÖRENİ 44
ÜÇ SİLÂHŞOR BİR KALEMŞOR (ŞİİR) 47
PRANGASINA ŞİİR YAZAN ADAM 48
PALYAÇO KAPTAN ve WOMBA 53
KUŞLARLA BEŞİK KERTMESİ (ŞİİR) 59
BAŞARI HAŞARI BİR ÇOCUKTUR 60
AVUCUN SICAKLIĞINI ÖPMEK 64
YARATICILIK BİR İSYANDIR 66
TAK TAK TAK (ŞİİR) 69
BULUNMAZ HİNT KUMAŞI 70
YÜZME DERSİ (ŞİİR) 74
KIRKIM NİNE 75
ÜÇ NOKTA ÜST ÜSTE 79
İNSANDAN ÖNCE (İ.Ö.) İNSANLA (İ.)
İNSANDAN SONRA (İ.S.) 81
İNSANLIĞIN YÜZ AKI (ŞİİR) 85
CILK İNSAN DEĞİRMENİ 86

KERTENKELİME

Bir bilgeye, “İnsanın akıl düzeyini nasıl anlarsınız?” diye sormuşlar.

“Konuşmasından,” demiş.

“Ya hiç konuşmazsa?” demişler.

Gülmüş,

“O kadar akıllı insan yoktur,” demiş.

Amaaa…

Ünlü deneme yazarı Bacon’ın sözü son noktayı koymuş: “Konuşulacak yerde susmak, susulacak yerde konuşmak aklın eksikliğini gösterir.”

Annem de:

“Aklın görüntüsü söz, kalbin görüntüsü gözdür,” derdi.

Slm!..

Nbr?..

Hşçkl…

Sesliler!..

Hey sesliler!..

Neredeyseniz ses verin!..

Siz gittiniz, biz kendi sesimizi unuttuk…

Siz gittiniz, sessiz kalmaya başladık haksızlıklara bile…

Siz gittiniz, sessiz oldu sevgilerimiz de… “Seni seviyorum” yerine “ss” demeye başladı neslimiz.…

Heeey sesliler!..

Adımızı unutacağız, gelin geri!..

Duyduk duymadık demeyin!.. Kertenkelenin kuyruğu gibi kelimelerden kopuyor sesliler. Yerine yeni bir kuyruk da çıkmıyor!.. Bir acayip yaratık olmaya başladı dilimiz.

Kertilen kelimelerle doldu elimiz.

Biz kimiz?..

İnternete mağaradan bağlanan bizonlar mıyız?..

Resimli yazıya döndük hepimiz…

Üzüldük mü :(sevindik mi :) çiziyoruz…

Hiyeroglife (resim yazı) döndük yeniden.

Hey Sümerler uyanın!.. Kil tabletleri kafamıza kafamıza atın! Uyanın ve uyandırın bizi!.. Ya da yazıyı yeniden icat edin!..

Cemal Süreyya, bir arkadaşı ile girdiği iddiayı kaybettiği için, soyadındaki "y" harflerinden birini atmış, Cemal Süreya olmuş. Atılan harfin hikâyesi hâlâ anlatılır. Oysa son zamanlarda hikâyesiz ve acımasızca atar olduk harfleri.

Cemal Süreya'nın attığı harfe bile kıyamayan yazar Süreyya Evren, atılan "y" harfini alıp adına eklemiş ve Süreyyya Evren olmuş.

Kelimeler öykü doludur. Yolculuklar yaparlar dilden dile. Büyülüdürler…

Dilimizdeki *kolonya* kelimesinin Almanya'nın bir kenti olan Kolonia'nın adından geldiğini kaç kişi bilir? Köln suyudur, bizim kolonya.

Adam kelimesinin *insan*, *çerçeve*'nin *çâr-çube* yani dört çubuk anlamına geldiğini…

Kelime sayımız bizim hazinemiz. Ama kimse, "Eller yukarı! Ya kelimeleriniz ya canınız!" diyerek çalmaya kalkmıyor bu en değerli hazineyi.

Oysa insanlar birbirinden en çok kelime çalmalı.

Söz ola kese savaşı, söz ola kestire başı, diyen şairimiz Yunus Emre söz büyücüsüdür. Yaptığı büyüyü 800 yıldır kimse bozamamıştır.

Mevlâna da en büyük söz büyücülerindendir. Kitabı, dünyada en çok okunan kitaplar arasındadır. Sekiz yüz yıl önce,

Düşünmeyi öğrendim
Sonra kalıplar içinde düşünmeyi öğrendim
Sonra sağlıklı düşünmenin
Kalıpları yıkarak düşünmek olduğunu öğrendim

diyen Mevlâna'nın kitabı, bilgelik kitabıdır.

Şiir kelimelerle yapılan en etkili büyüdür.

Şairler, kelimelerin şapkasından tavşan çıkarabilirler.

Hazine dairemiz dolu değilse yani az kelime kullanarak konuşursak kendimizi daha zor ifade ederiz. Az kelimeyle konuşmak, iki renk kullanarak doğa resmi yapmaya benzer.

Gelişmiş ülkelerde ilkokul mezunu bir kişi ortalama 2000 kelime kullanıyormuş. Oysa Türkiye'de en iyi ortalama 500 kelimeymiş. Günlük konuşmalarımızda bu sayı daha da düşüyor.

Kitap okurken kitabın içindekiler sessizce aklımıza, dilimize, kalbimize sızar. Kitabın içindeki kelimeler, anlatım, düşünceler, duygular; çay içerken bardaktaki sıcaklığın elimize geçmesi gibi bize geçer.

Araştırmalara göre yılda 6 saat kitap okuyor, günde 5 saat televizyon izliyormuşuz. Bu doğruysa televizyon izleme zamanını kitap okumaya ayırsak yılda en az 100 kitap okuyabiliriz… Her insanın yılda en az 100 kitap okuduğu bir ülke hayal edin!..

Bu ülkeyi bana anlatır mısınız?.. Anlatın ki yüzümde çiçekler açsın!..

En çok okunan kitapların La Fontaine'den Fabllar, Ezop Masalları, Andersen Masalları olduğunu düşünürsek okuyucuların çoğunun çocuk ve gençlerden oluştuğunu söylemek mümkün.

"Kitap okumaya zamanım yok," sözü koca bir yalan!.. Plajda, otobüste, kahvede… boşa akan bir musluk gibi harcanan zamanı düşündükçe bu bahaneye hiç inanmak gelmiyor içimden.

Yapılan bir çalışmaya göre edebiyatımızda en çok kelime kullanan yazarımız Yaşar Kemal'miş. Eserlerinde 10 bin çeşit kelime kullanmış.

Victor Hugo'nun 40 bin, Goethe'nin ise 50 bin çeşit kelime kullandığı söylenir. İyi yazarlar, tekrara düşmemek için aynı kelimeyi bir sayfada ikinci kez kullanmamaya özen gösterirler.

Bazen kelimelerin anlamını bilmemek bizi zor durumda bırakabilir.

Bu konuda bir şairimizin anısını anlatmak istiyorum size.

Atatürk'ün bulunduğu bir ortamda Behçet Kemal Çağlar, son şiirlerinden birini okur. Atatürk yanında bulunan şair Yahya Kemal'e sorar:

"Nasıl buldunuz?"

Yahya Kemal'in cevabı tek kelimedir:

"Müthiş…"

Dışarı çıktıklarında Behçet Kemal Çağlar çok memnun bir tarzda:

"Üstat! Teşekkür ederim. Şiirimi bu kadar güzel bulacağınızı sanmazdım," der.

Yahya Kemal'in cevabı:

"Ben *güzel* demedim ki *müthiş* dedim!"

Elbette ki kelime hazinesinin zenginliği ile tanınan Yahya Kemal, *müthiş* kelimesinin, *korkunç, dehşetli* anlamına gelen bir kelime olduğunu biliyordu.

Zengin olmak ister misiniz?

Kelime zengini!..

İsterseniz zengin olmanın yollarından birini öğretebilirim size.

Birikim yapmak!

Önce güzel bir kumbara yapın. Kavanoz, kutu, torba, küp… kullanabilirsiniz bunun için. Güzelce süsleyin kumbaranızı. Yaratıcılığın ve hayal gücünün sınırı yoktur.

Her gün yeni bir kelime öğrenip anlamıyla birlikte küçük bir kâğıda yazın ve kumbaranıza atın. Her ayın sonunda kumbaranızı açıp kelimeleri unutup unutmadığınızı, kullanıp kullanmadığınızı kontrol edin. Bir yıl sonra ne kadar zenginleştiğinize inanamayacaksınız.

Kertmek kelimesi, ağaca bıçakla çizgi çekmekten gelir. Kelimeleri kertiyoruz. Kerterek öldürüyoruz. Ya da kertip kertip kertenkelimeler yapıyoruz.

Kelimelerin kertilen yerleri büyür sanıyoruz. Büyümüyor... Kertenkele değil ki kertilen kelimeler!.. Yeniden kuyruk çıkaramıyorlar.

Kertenkelenin duvara yapıştığı gibi yapışmalı insan kelimelerine. Konfüçyüs der ki:

"Bir toplumu yok etmek istiyorsanız, o toplumun dili ile başlayın."

Birdenbire, kelimelerle ilgili ilginç bir soruya demir attı zihnim.

Ne alâka demeyin!..

Kel alâka!..

Eee, o da bir alâka çeşidi!..

Hayvanların çıkardığı sesleri bilirsiniz. Peki, köpekler dünyanın her yerinde *hav hav* diye mi havlarlar?.. Yoksa aynı sesle havlarlar da yazımları mı değişir ülkeden ülkeye?..

Hayvan seslerinin yazımı ülkelere göre niye değişir?

Türkiye'de *hav hav* diye yazılan köpeklerin havlama sesi Arnavutluk'ta *hem hem*, Çin'de *veng veng*, Yunanistan'da *gav gav*, Ukrayna'da *haf haf,* İzlanda'da *voff voff,* Endonezya'da *gong gong,* İtalya'da *bau bau*… diye yazılır.

Var mı bir fikri olan?

Yok mu?

O zaman bir örnek daha vereyim, siz de düşünmeye devam edin.

Türkiye'de *gıt gıdak* diye yazılan tavukların gıdaklama sesi, Almanya'da *gak gak,* Danimarka'da *gok gok*, Tayland'da *guk guk,* Hollanda'da *tok tok*, Finlandiya ve Macaristan'da *kot kot*, Fransa'da *kotkot kodak*… diye yazılır.

İnsanın, coğrafyaya göre sesleri farklı algılayışı olabilir mi?

Hadi bunu da bilin!..

Türkçede sürekli *yanlış* yazılan kelime hangisidir?..

Yanlış tabii ki!..

KERTENKELİME

ker
ten
kelime
bir bilmece

kerten kel
kertilen kelime

ker, eşek
ten, beden giysisi
kel, kafa nadası
im, işaret
e, sesliler kraliçesi
onsuz söylenemez
hiçbir sessiz
ses

kertenkelime
bilgece
düşünmece

PATATESİN TARİHİ TALİHİ TARİFİ

İspanyollar, Güney Amerika'daki İnka Krallığını 1533 yılında 180 askerle ele geçirirler.

İspanyol Pizarro, İnka kralını esir alır. Silâhsız 4000 kadar İnka savaşçısı öldürülür. İspanyol askerlerinin ölü sayısı sıfırdır.

İnka kralı özgürlüğü için bir oda dolusu altın verdiği halde canını kurtaramaz.

Öldürülme nedeni yalnızca İnka olmasıdır. 4000 silâhsız asker de yalnızca İnka oldukları için öldürülür. Tıpkı Kolomb'un Amerika'yı keşfetmesinden sonra öldürülen milyonlarca Kızılderili gibi. Onlar da yalnızca Kızılderili oldukları için doğdukları topraklarda öldürüldüler. Üstelik onlar da İnkalar gibi son derece misafirperver davrandılar topraklarına gelen yabancılara. Kolomb seyir günlüğüne şöyle yazmıştı: "Keskin silâhları ilk kez gören, kötülüğü tanımayan ve hiç silâhı olmayan bir ulus."

O tarihlerde Dünya nüfusunun büyük çoğunluğunun Kızılderili olduğu söylenir. Yani kahraman kovboylar(!) Kızılderili nüfusunu yok denecek bir sayıya düşürmeden önce!..

Dünyanın pek çok yerinde milyonlarca insan, yalnızca doğdukları coğrafyanın insanı olma nedeniyle öldürüldü.

Zalim Pizarro, İspanya'ya dönerken yanında İnkaların kutsal saydığı bir yiyeceği de getirir ve krala sunar. Kral, Pizarro'nun getirdiği yiyeceği sevmez, fırlatıp atar. Bu yiyecek yıllar sonra toplumları açlıktan kurtaracak olan patatestir.

Patates, acımasızca yok edilen İnkaların, dünya insanlarına armağanıdır… Dikkatli bakarsanız her patatesin üzerinde, *birbirinizi sevin, dünyayı sevgi kurtaracak,* yazar.

Uzun süre hayvan yemi olarak kullanılan patates, Fransız İhtilâlinden sonraki kıtlık günlerinde halkı açlıktan kurtarır.

Patatese yıllar sonra hak ettiği onur geri verilir. Bu kadarla kalmamalı, patatese onur belgesi verilmeli!..

Gelelim patates, hamburger ve kolanın tehlikeli dostluğuna…

Patatesin say say bitmez faydalarının yanında, hamburgerin say say bitmez zararları olduğunu düşünen bendeniz, Pizarro'yu patates aşkına bile affetmiyorum. Patates C vitamini, D vitamini, protein, nişasta, kalsiyum, demir, potasyum, çinko bakımından zengin bir yiyecektir.

Ülkemizde patatesin mutfağa girme nedeni dünyadakiyle aynıdır. Patates bizi de zor günlerimizde açlıktan kurtarmıştır. Patatese kahramanlık belgesi de verilmeli!..

Hamburger, salam, sosis gibi yiyecekleri hayatımızdan çıkarmamız gerektiğini söyleyen uzmanların görüşlerini çok önemsiyorum. Kolanın kemik sağlığını olumsuz yönde etkilediği, kan şekerini hızlı bir şekilde yükselttiği, vücudun yağ depolamasına sebep olduğu artık biliniyor.

İnsan vücudunda en son dişler çürür. O kadar dayanıklı olmalarına rağmen, kolanın içinde kısa sürede dişlerin bile eridiğini söylesem bir kez daha düşünür müsünüz asitli içeceklerin size neler yaptığını?.. İnanmazsanız çektirdiğiniz bir dişi atın kolanın içine, nasıl eriyip yok olduğunu görün!..

2011-2012 eğitim ve öğretim yılında okul kantinlerinde hamburger, kola gibi ürünlerin satılması yasaklandı. Onun yerine taneyle meyve satılmaya başlandı, buna en çok sevinenlerden biri de benim.

Nefis bir patates tarifine ne dersiniz?

Pek çok meyve ve sebzenin vitamininin kabuğunda ol-

duğunu herkes bilir. Patatesin başı kel mi canım?.. Onun da vitamini kabuğunda!..

Patatesleri güzelce yıkıyoruz. Kabuklarıyla birlikte elma dilimler gibi dilimliyoruz. Çok az sıvı yağ ve tuz ekleyip karıştırdıktan sonra tepsiye dizerek fırında pişiriyoruz.

Mmmmm!.. Bayıldım, bayıldım!.. İnkalar ağzının tadını biliyormuş doğrusu!..

Yanına bir bardak da ayran. Alın size muhteşem bir kral sofrası.

FİSTANIMDAN ÇİÇEK TOPLUYORUM

dünyanın hamam günü

yağmur
usulca düşüyor yeryüzüne
elimde koca bir kese
adalet tanrıçası themis kadar
temiz dünya
terazi kefesinde ebruli rüya

themis'in göz bağını çözüp
kolomb'a bağlamalı
ki amerika'yı bulamasın
koşan geyikler
zıplayan çekirgeler
ve eli çiçek tutan nice insan
ömrünce yaşasın

yağmur
usulca düşüyor yeryüzüne
umudum olsun diye
fistanımdan çiçek topluyorum

İÇİMİZDEKİ SINIF BAŞKANI

Tepkisiz kalmak zordur bazen.

Yâ sabır, desek de nafile!..

Keskin sirke küpüne zarardır ama öfke baldan tatlı…

Aldığı kurdeleleri bile unutur insan böyle zamanlarda.

Kedi itaat etmediği için köpek besleyenler vardır. *Nankör* derler kedilere. *Nan,* ekmek; *kör,* görmeyen demektir. *Nankör,* kendisine ekmek vereni görmeyendir.

Nankörlük kötüdür şüphesiz. Ama itaat etmediği için kedi mi daha kötüdür yoksa itaat bekleyen insan mı?

Sağına soluna bakma öyle, sen söyle!.. Evet, sen!.. Ne düşünüyorsun bu konuda?.. Başkasının doğru ve yanlışlarından bize ne canım!.. Bizim de beynimiz var!..

Her insanın kendi düşüncesi olmalı!.. Ve farklı düşünenlere saygı göstermeli!..

Mesela, konuşurken *öküz, eşek, hayvan…* gibi kelimeleri kullandığımda *affedersiniz* dememi beklerseniz, çok beklersiniz!.. Bu hayvanların ne kötülüğünü ne de ayıbını gördüm. Siz gördünüz mü?

Peki, insanlara *hayvan* diye hakaret etmek neyin nesi?.. Bana mantıklı bir neden gösterin lütfen!.. Oysa hayvanlar birbirine *insan* diye hakaret etseler en azından üç neden bulabilirler…

Aslan, çocukların gözünde kraldır ama benim gözümde kral değildir!

Tavşan olsaydım, “Aslan kral çok yaşaaaa!..” diye bağırmazdım. Geyik olsaydım, tilki olsaydım, kirpi olsaydım yine bağırmazdım…

Kral, her şartta adil olmalıdır, öyle değil mi?

“Aslan kral adaleti sağlar tabiiii!... Adil olmasaydı kral olamazdı kiii! Diğer hayvanlar başka bir kral seçerlerdi o zamaaan… Onun adı Aslan Kraaal!..”

Gevezeliğimi hoş görün de… Acıkınca halkını yiyen bir kral gördünüz mü siz?..

Kral, halkını ya da halkının hakkını yerse adil olabilir mi?..

Yeni bir kral seçimi yapılsa oyunuz hangi hayvana olurdu?.. File mi, eşeğe mi, zürafaya mı?..

Liderlik zordur…

Liderlik, içimizdeki sınıf başkanını uyandırır. Aklımız onu çok iyi idare etmezse şımarır ve yanlışlar yapar.

Lider kişi eleştiriyi ve sorumluluğu göze alamıyorsa hiçbir zaman iyi bir lider olamaz.

İçimizdeki gürültüyü susturmaktan acizken bir sınıfı susturmak kolay değildir. Amaç susturmak da değildir. Övgüye değer olan, konuşan ve düşüncelerini rahatça söyleyen insanlara liderlik yapmaktır.

WKoyun sürüsünü bilirsiniz. Öndeki koyun nereye giderse diğerleri hiç düşünmeden oraya gider. Öndeki koyun uçuruma gitse diğerleri de uçuruma gider. İnsanların bu tür davranışlar göstermesi, yani sürü psikolojisi ile hareket etmesi son derece tehlikelidir.

Bazı sınıf başkanları, sürekli övgü bekler. Herkes ona, “Kralım çok yaşaaa!..” desin isterler. Alkış aynalarında, kendilerini olduklarından büyük görmeye başlar, gerçek görüntülerini kaybederler. Lunaparktaki aynalarla doludur etrafları. Öyle havalanırlar ki uçtuklarını sanırlar. Halbuki etraflarındaki dalkavukların işidir bu!..

Sahtekârlıktan uzak birinin masaldaki gibi “Kral çıplaaak!..” demesiyle kral gerçeği görür. Hâlâ göremiyorsa, o kralın şehir meydanlarına çıplak heykeli dikilmeli.

Önerimdir!.. Halkının acılarını hissetmeyen, sözlerini duymayan, etrafındaki dalkavukları dinleyen liderlerin çıplak heykelleri dikilsin!..

Eski Yunanlılar insanları *Yunanlılar ve Barbarlar* diye ikiye ayırırmış. Tahtından başka bir şey görmeyen liderler de insanları ikiye ayırır. Yağcı tilkiler ve günah keçileri…

Benim çok sevdiğim bir arkadaşım vardı. Bir gün sınıf başkanı seçildi. Çok iyi şeyler yapacağını düşünerek umutlar diktim bahçeme.

Umutlarım kurumaz sandım… Sulamıştım çünkü!..

Sonra bir şey öğrendim. İnsan her gün yeni şeyler öğreniyor. Her öğrendiğinden sonra da değişiyor, gelişiyor.

Tanıştığıma memnun oldum, demek için çok acele ediyoruz. Tanışma süresi her insana göre değişir. Tanışma bazen bir ömür sürer.

Acele işe şeytan karışır, der büyükler. Tanıştığımıza memnun olmak için acele etmemek gerekir.

Ben denedim, gerçekten şeytan karışıyor…

SUAT ABİ

Suat Özdemir'e

suat abi
roben hood gibi bir kahraman
armut ağacından alıp
dut ağacına verir
seçim sandıklarına
oy yerine
oyuncak atar

şiirin en işlek caddesinde
sağına soluna bakmadan
karşıya geçer

suat abi
soyadının ilk harfinden
ağustos böceği yapar
kuşlarla kulaktan kulağa oynar
suat abi
en akıllı deli
hem de şiir yürekli

ZWEİSTEİN (Zvayştayn)

Eski Türk filmlerinin birinde, huysuz yaşlı bir dede vardı. Bahçeli evi ve bahçesindeki meyve ağaçları, gözümün önünde canlandı. Ağaca çıkıp meyve koparmasınlar diye bahçeye çocukları sokmaz, girmeye çalışanları sopayla kovalardı.

Geçen yaz Edremit'te meyve bahçesi olan biriyle tanıştım. Ama huysuz bir ihtiyar değildi, tam tersine iyi huylu bir ihtiyardı.

Denize girmeden önce mutlaka suyun sıcaklığını öğrenmek isterim. Beyaz saçlı ihtiyar amcaya,

"Amca su sıcak mı?" diye sormuştum.

"Az önce ölçtüm, tam olarak 19.5 santigrat derece," demesin mi!.. Bir an ne diyeceğimi bilemedim.

Tanışıp konuşuncaya kadar şaşkınlığım devam etti. Ak saçlı amca, eskiden jeofizik profesörüymüş. Her gün denizin sıcaklığını ölçüyormuş. Daha da ilginci, takma adının hikâyesi.

Üniversitede çalıştığı yıllarda öğrencileri onu ünlü bilim adamı Einstein'a benzetirmiş. Eins Almanca'da *bir,* zwei da *iki* anlamına geliyormuş.

Stein kelimesinin *taş* anlamını düşünerek Einstein *tek taş*sa, Zweistein da *çift taş* olur demişler.

Öğrencilerin 2. Einstein anlamında uydurdukları ismi çok yaratıcı buldum doğrusu.

Zweistein Amca, evlere şenlik!..

Her şeyden önce, üstün zekâlı! Ama davranışları toplumun sıkıcı kurallarına uymadığı için kimilerine göre geri zekâlı.

Kimilerine göre de otizmli!..

Otizm, bir gelişim bozukluğu. Son iddialara göre besteci

Mozart, ressam Van Gogh, bilim adamı Einstein, şair Emily Dickinson, yazar Franz Kafka, sanayici Henry Ford'un da otizmli olduğu söyleniyor.

Uzmanlar, sosyal olmayan ve günlük yaşamda sorunlar yaşayan otizmli kişilerin, güçlü yönlerinin keşfedilmesi ve desteklenmesi gerektiği fikrinde.

Zweistein Amca, çok tatlı bir geveze. Onun akıllı gevezeliklerini dinlerken bir taraftan da güneşin keyfini çıkarıyordum.

Ohh!.. Çikolatalı gofret gibi bir gün…

Bir ara öyle ilginç şeyler söyledi ki güneş gözlüğümü çıkarıp bakışlarımı mıhladım yüzüne. Gözbebeklerinden beynini gördüm sanki…

Bu bizim tonton Zweistein Amca, hiç üşenmeden her gün saat on ikide meyve bahçesinin önünde toplanan çocuklara, saat bire kadar ilginç bir etkinlik yaparmış. Sonra da mutluluk içinde öğle uykusunu uyurmuş.

Ne mi yaparmış?

Meyve bahçesinin önünde toplanan çocuklara her gün zekâ çalıştırıcı beş soru sorarmış.

Eee, işleyen demir ışıldar.

Zekâ kullanıla kullanıla gelişir…

Zweistein Amcanın soruları, zamanla çocukların zekâlarını parlatmaya başlamış.

Çocuklar soruları bildikçe, meyve bahçesinden topladığı meyveleri dağıtırmış.

Birinci soruyu bilenlere, elma; ikinci soruyu da bilenlere bir tane de armut verirmiş.

Üçüncü soruyu bilenlere nar, dördüncü soruyu bilenlere bir de incir verirmiş. Yani doğru cevap sayısı kadar meyve alırmış çocuklar.

Beşinci soruyu bilenleri bahçeye alır, istedikleri kadar meyve yemelerine izin verirmiş.

Bunu neden yaptığını sorduğumda ne dese iyi?

"Sorularla beynimizi ısıtırsak, zekâmız patlamış mısır gibi olur. Zekâmız çiçek açar."

Saate baktım, on ikiye geliyordu.

Yer yerinden oynasa bugünkü etkinliğe katılmaktan vazgeçmezdim.

Zweistein!..

Çılgın Zweistein!..

Bahçeli evine doğru, sohbet ederek yürüdük… Sahi, biz ne zaman yürüdük bu kadar yolu?.. Gelmişiz bile evin önüne…

Koşan çocukları görseniz!.. Aynı rengârenk kelebekler gibi…

Ve işteee!..

Perde açıldı!..

Karşınızda Zweistein Amca!..

Sayıları yaklaşık on kadar olan çocuk, dikkatle Zweistein Amcanın dudaklarına bakıyor. Veee!.. Yavaşça aralanan dudaklardan şöyle bir soru çıkıyor.

*En hızlı koşan çocuğu belirlemek için bir yarışma yapılmış. Bu koşuda ikinciyi geçen koşucu kaçıncı olmuştur?**

Birkaç saniye sessizlikten sonra, bir curcuna! Sormayın gitsin…

Sırasıyla diğer sorularını sordu:

Bir kâğıt en çok kaça katlanır?**

---

* İkinci olur.

** Yediye katlanır.

*Musa'nın gemisinde her hayvandan kaç tane vardı?**

*Ölçü aleti kullanmadan bir bardak suyun yarısını nasıl buluruz?***

*Bir kartpostalı keserek oluşturduğunuz daireden bir insanın geçmesi mümkün müdür?****

Kaldırıma oturmuş elindeki elmayı afiyetle yiyen, yalnızca bir sorunun doğru cevabını bulmuş olan kısa pantolonlu çocuğa yaklaşıp,

"Afiyet olsun, demek bir soru bildin?" dedim.

Çocuk,

"İki gün önce, *'yedi elmanın ikisi hariç hepsini yerseniz, kaç elmanız kalır?***** sorusunu bilmiştim. Hem de yalnızca Ahmet'le ben bilmiştik," dedi.

Hiçbir sorunun doğru cevabını bulamayan çocuklar da ayva yiyorlardı. *Ayvayı yemek* dedikleri böyle bir şey miydi?..

Sahi, suyun sıcaklığı ne kadardı? 19.5 santigrat derece miydi?..

Benim sıcaklığım kaç derece dersiniz? Zweistein Amcanın sorularıyla epey terledim. Normal insan sıcaklığının, yani otuz altı buçuk santigrat derecenin üstüne çıkmıştır herhâlde.

İncir de pek güzelmiş canım!..

Ballı ballı…

---

* Musa'nın gemisi yoktur Nuh'un gemisi vardır.

** Bardağı suyu döker gibi eğerek yani suyu bardağın ağzına ve dibine değecek şekle getirerek.

*** Kartpostalı koparmadan şeritler hâlinde keserek daire yaparsak, içinden insan geçer.

**** İki elma kalır.

HACIYATMAZ USTASI

"Düşen insan, düşene el vermeyi öğrenir," dedi hacıyatmaz ustası.

Boncuk boncuk terler damlarken alnından, bir taraftan da elindeki tahta parçasını ince ince yontmaya çalışıyordu.

Yeni yeni isimlerle yerini almaya devam ediyordu hacıyatmazlar. Hacıyatmaz ustası gülümseyerek rafa baktı.

Sokrates, Arşimet, İbni Sina, Keloğlan, Hayyam, Newton, Alfred Nobel, El Biruni, Nasrettin Hoca, Hemingway, La Fontaine, Karacaoğlan, Yaşar Kemal ve pek çok ünlü isim yaşadıkları çağa bakmaksızın karmakarışık duruyorlardı rafta. Zaten onların çağı yoktu ki!..

Onlar her çağın insanıydılar. Bir süre sonra her biri ayrı bir çocuğun hacıyatmazı olacaktı. Meraklı çocuklara kendi hikâyelerini de götüreceklerdi. Kimi çocuk, belki örnek alacaktı onları.

Yoğun bir günün akşamı yorgun düşen usta, ışıkları kapattı, dükkânı kilitleyip evine gitti.

"Uyan! Uyumak için önümüzde sonsuzluk var," diye bağırdı Hayyam.

Babası çadırcılık yaptığı için *çadırcı* anlamına gelen *Hayyam* adıyla tanınan İranlı şairdi bağıran.

Yaşar Kemal atıldı sabırsızca:

"*İnsanoğlu bir karanlıktan geliyor, bir karanlığa doğru gidiyor. Ama nereden gelip nereye gideceğini hep unutuyor."*

Nobel Edebiyat Ödülü'ne aday gösterilen ama bu ödülü henüz alamamış olan büyük bir yazardı Yaşar Kemal. Yıkılmayan, ayakta kalmak için direnen hacıyatmazların en güçlülerinden biriydi.

"*Susuuun!"* dedi Amerikalı yazar Hemingway.

"*Dinleyin beni, söyleyeceklerim önemlidir. Sol gözüm görmediği için beni askere almadılar. Çok üzüldüm, ne yapıp edip askere alınmanın bir yolunu buldum. Birinci Dünya Savaşına katıldım. Yüzlerce insanın ölümüne şahit oldum. Gördüklerimden sonra tek çarenin savaşı öldürmek olduğuna inandım. Savaşa ölüüüm!"*

Andre Gide, *"Yaşam böyledir işte sayın Hemingway!.. Yani çok zalim bir öğretmendir. Önce sınav yapar, sonra ders verir,"* dedi.

"Tek bildiğim hiçbir şey bilmediğimdir!" sözü, bilge bir kaplumbağa gibi ağır ağır dolaştı dükkânın içinde. İlk çağ felsefecilerinden Sokrates'ti konuşan.

"*Paul'ün Peter hakkında söyledikleri, Peter'den çok Paul'ü tanımamızı sağlar,"* dedi kendisinden yüzyıllar sonra dünyaya gelmiş olan başka bir felsefeci Spinoza.

Felsefeciler düşünce üretiyorlardı ve insanları düşündürüyorlardı.

"Bana bir dayanak noktası verin, sizin için Dünya'yı yerinden oynatayım," dedi Arşimet.

Hamam havuzunun başında düşünürken "*Buldum, buldum*" diye dışarı çırılçıplak fırlayan ve suyun kaldırma kuvvetini bulan Arşimet'i herkes tanıyordu. Arşimet'in hamam macerasını bilen Keloğlan kıs kıs gülerek,

"*Hey Arşimet! Büyük adamsın! Ama Dünya'yı yerinden oynatma hikâyene kuşlar bile güler,"* dedi.

Keloğlan'ın dalga geçer gibi konuşması Arşimet'in gücüne gitti. Yetmiş yaşındaki bilgin, yorgun bir sesle anlatmaya başladı:

"Tarih milâttan önce 216 yılıydı. Romalılar büyük bir orduyu Sirakuza'ya göndermişti. Hemşehrilerim, şehrin savunması için benden yardım istediler. Bu tür işleri hiç sevmememe rağ-

men kabul ettim. Roma ordusu çok çekti benden çoook!.. Gemilerini denizin içinde bir kerpetenle yakalayacak mekanizmalar yaptım. Paramparça oldu koca Roma ordusunun gemileri.

Surların arkasına yerleştirilen dev mancınıklar mı yapmadım?..

Güneş ışınlarını büyük bir aynayla düşman gemilerine yansıtıp gemileri mi yakmadım?..

Çok korktular benim zekâmdan. Surların üstünde bir çubuk görseler, benim yeni icadım sanıp kaçıyorlardı. Dört yıl sonra Sirakuza'ya girmeyi başardılar. Tam o sırada, kum üstüne çizdiğim çemberle hesaplamalar yapıyordum. Keskin kılıcıyla boynuma yaklaşmakta olan Romalı askere, 'Çemberimi bozmayın lütfen,' derken kesik başım çemberin içine düştü."

Arşimet'in anlattığı hikâyeden çok etkilenen büyük bilgin Biruni, sitemkâr bir sesle:

"Ben buldum, ben buldum, demedim hiçbir zaman, tarih kimin bulduğunu söyler nasılsa," dedi.

Biruni, Dünya'nın yuvarlak olduğunu ve döndüğünü Galileo'dan yüzyıllar önce söylemişti.

"*Büyük insanlarla birlikte aynı rafta olmak mutluluk veriyor bana tra la la lala…"* diyerek keyifle sallanmaya başlayan Keloğlan'a, duvardaki yazıyı gösterdi Nasrettin Hoca.

"*Usta, yapılabilecek tüm hataları yapmış kişidir,"* yazıyordu duvardaki çerçevenin içinde.

Keloğlan Nasrettin Hoca'dan, düdük istemeye cesaret edemedi. Ama kulağına kimin fısıldadığını tam hatırlayamadığı bir bilgiyi doğrulatmak için sordu:

"Hocam! Asya geleneğinde bilginler, bir süre sonra tanındıkları yeri terk eder, başka yerde yeni bir isimle hayata sıfırdan başlar, giderken de eşeğe ters binerlermiş. Doğru mu bu?"

Gülümseyerek sağa sola sallandı Nasrettin Hoca…

Saygıdeğer hacıyatmazlar, dünya durdukça yatmayacaklardı. Bütün gece konuştular. İnsanlar uyuyunca oyuncaklar uyanır derler.

Düşüncelerini söylediği için bazı hacıyatmazların bedenleri, kötü kalpliler tarafından kırılıp parçalanır. Ama adları sonsuza kadar hacıyatmazlar gibi dimdik kalır… Sallanır durur dünya durdukça.

Dünya dediğimiz gezegen de bir hacıyatmaz değil mi ki? Yaşanan bunca acıya rağmen sallanmaya devam ediyor.

HAYAT REÇELİ

Saçımı okşadı…

“Gitme lütfen!” dedim.

“Geleceğim…” dedi.

“Söz mü?”

“Söz! Sen 1 milyara kadar say, bitince gelirim.”

Saymaya başladım.

1, 2, 3, 4, 5, 6, 7…

Zaman tuhaf şey!..

Eski bir cüzdan var çekmecemde. 1930’lu yıllardan kalma. İbrişim iple elde dikilmiş, kösele bir cüzdan. Yahya Dedenin cüzdanı. Yıllarca paralarını ve ekmek kuponları koymuş içine… Bir de kızının fotoğrafını belki…

Büyük bir ihtimal, hayatı boyunca başka cüzdanı olmamış Yahya Dedenin.

Her şeyin hızla tüketildiği bir çağın insanı olarak eskittiğim veya eskitmeden elden çıkardığım cüzdan, çanta, tişört, pantolon, ayakkabı… sayısını tahmin bile edemem.

Fabrikalar ve atölyeler, çılgın komutan modanın emriyle gece gündüz çalışıyor. Biz de kurmalı pilli bebekler gibi ihtiyaçlarımızı düşünmeden, kullandığımız henüz eskimemişken, kaptırıyoruz kolumuzu paçamızı alışveriş çarkının içine.

Tüketiyoruz, tüketiyoruz!..

Tüketmek için bahaneler arıyoruz.

Bahane bulmak için reklamlara sarılıyoruz.

Hep bir üst modeli çıkıyor telefonumuzun, arabamızın, bilgisayarımızın…

İndirim günlerinde şuurumuzu kaybediyoruz. İyi ama biz artık haddimizi aşmadık mı? Ne yazık ki insan tüketmeye başladık!..

İnsanlık mı ucuzladı yoksa akıl mı indirime girdi?..

İnsanları da kullanıp kullanıp atar olduk…

Dostlarımızı, arkadaşlarımızı, eşlerimizi, sevgililerimizi, akrabalarımızı… hızla tüketmeye başladık. İlişkilerimizi, tamir etmeyi bile düşünmeden atar olduk.

Hep yenisini istiyor içimizdeki tüketici kemirgeni.

Çöpler eski ilişkilerle doldu.

Geri dönüşüm kamyonları naylon poşetler bırakıyor kapımıza.

1647, 1648, 1649, 1650, 1651…

Sana güveniyorum!..

"Döneceğim," dedin çünkü.

Güvenerek saymaya devam ediyorum...

II. Dünya Savaşı'ndan sonra, yaşanan bunca acının insanları nasıl etkilediğini merak eden araştırmacılar insanlara, "Mutlu musunuz?" sorusunu sorarak bir anket yapmışlar.

Ankete katılanların yarısından fazlası "Mutluyuz," yanıtını vermiş.

2010 yılında aynı anket tekrar yapılmış.

Sonuç ilginç. Ankete katılanların yalnızca yüzde on ikisi, "Mutluyuz," demiş.

Bunun üzerine mutsuzluk sebepleri araştırılmış. Çoğunluğun ortak cevabı "güvensizlik" olmuş.

"Babana bile güvenmeyeceksin," sözüne yıllardır çok kızan biri olarak sorsam yeridir.

Eee!.. Kime güveneceğiz?

Babamıza, arkadaşımıza, dostumuza, eşimize, sevdiklerimize, müdürümüze, yoldan geçen amcaya güvenmezsek kime güveneceğiz?

Güven oyununu bilir misiniz?

Takımın birbirine olan güvenini ölçer. Takımdaki herkes çember oluşturur ve ortaya gözleri bağlı biri geçer. Herkes yerini değiştirir. Gözleri bağlı kişi arkasındaki arkadaşının kim olduğunu bilmeden, onu tutar mı tutmaz mı diye düşünmeden, kendini arkaya doğru bırakıverir. Böylece takım arkadaşlarına güvenip güvenmediği ortaya çıkar.

Güveniyorum!..

Geleceksin biliyorum!..

Güvenle saymaya devam ediyorum…

8.472, 8.473, 8.474, 8.475, 8.476…

Saymaktan yorulduğum bir gün mutfağa gidip *hayat reçeli* yapmaya karar verdim.

En çok tatlıyı severim.

Tatlıya benzer şeyleri de çok severim. Gülmek, sohbet etmek, yüzmek, müzik dinlemek, kitap okumak, resim yapmak, gezmek gibi.

Tencereye el terazi göz kantar toz şeker koydum. Çünkü hayat her şeye rağmen çok tatlı. Dünyadan ayrılışımızı geciktirmek için elimizden geleni yapmıyor muyuz?

Peki!.. Yaşadığımız acılara ne demeli? Unutmamız mümkün mü onları?

Gözlerim biraz nemli yaşadığım acıları düşünürken, toz şekerin içine bir kaşık acı pul biber attım.

Bir taraftan da günün haberlerini dinliyorum.

Suriye'de 400 kişi ölmüş, Türkiye haziran seçimlerine hazırlanıyor, İbrahim Tatlıses vurulmuş, YGS sınavında mod

medyan şifre iddiası… Hayat reçeline haberlerin tadını anlatacak ne koyabilirim acaba? Ülkenin ve dünyanın durumunu hangi tat anlatabilir?

Buldum! Ekşi…

Yarım limon sıktım bizim hayat reçeline.

Âh!.. Ne güzel sözdür *tadım tuzum yok* sözü.

O zaman bir çimdik de tuz koymalı hayat reçeline.

Tatlar tamam!

Biraz da duygu katalım!

Kırmızı renk olsun!

Meselaaa!..

Kırmızı yağ biberi!.. İki adet yağ biberini küçük küçük doğrayıp biraz vanilya ekledim.

Tamamdır bizim hayat reçeli!.. Şahane oldu bence…

67.353, 67.354, 67.355, 67.356, 67.357…

Daha gelmedin!..

Niye?..

Gelmeyecek misin?..

Gelsene artık!..

Küçüklük saatimle gelsen olmaz mı?..

Uyuyacağım, uyanacağım…

Ya da *buraya tükürüyorum, kuruyunca geleceğim…*

956.247, 956.248, 956.249, 956. 250, 956. 251…

Yokluğunda buldum seni, diyor şair.

Gelmeyeceksin, anladım.

Çünkü 1 milyara kadar saymanın 120 yıl sürdüğünü, artık biliyorum anne!..

SU İÇMENİN MUTLULUĞU

Ekho, güzeller güzeli bir peri kızıdır.

Narkissos adında yakışıklı bir avcıya âşık olur. Ancak Narkissos bu sevgiye karşılık vermez. Ekho, kara sevda içinde ölür. Kemikleri kayaya, sesi de eko dediğimiz yankıya dönüşür.

Yunan mitolojisine göre Olimpos Dağında yaşayan tanrılar buna çok kızar ve Narkissos'u cezalandırmaya karar verirler.

Ava çıktığı bir gün susayan Narkissos, nehir kenarına gelir. Su içmek için nehre eğildiğinde kendi yansımasını görür. Güzelliği karşısında büyülenir ve kendine âşık olur. Sudaki aksine sarılmak isterken düşüp boğulur. Ölümü Ekho gibi kara sevdadan olur.

Ekho Narkissos'a, Narkissos kendine âşık olmuştur.

Öldükten sonra vücudu nergis çiçeğine dönüşür. Bu nedenle kendini çok beğenen kimselere *narsist* denir.

Su bana iki şeyi hatırlatır. Birincisi anlattığım mitolojik hikâye, ikincisi Ece.

Ece'yi kaybedeli dört yıl oldu. Mücadele etmeye çalıştığı hastalık yendi onu. Ziyaretine gittiğim bir gün, bana en çok ne yapmayı özlediğini anlattı.

Ece, tadını hissederek kana kana su içmeyi özlemişti. Hastalığı nedeniyle su içerken acı duyuyordu.

Ne zaman elime bir bardak su alsam, Ece'yi anımsıyorum. Bardağı göstererek, "Su içmenin mutluğunu unutma," demişti.

Unutmadım!..

Dünya sudan ibaret. Gezegenimizin %71'i su. Dünya'ya yerküre değil de suküre desek yeridir.

Bedenimiz sudan ibaret. Bedenimizin % 75'i su.

Beynimiz sudan ibaret. Beynimizin % 85'i su.

Kanımız sudan ibaret. Kanımızın % 90'ı su.

Doktorlar içebildiğimiz kadar su içmeyi öneriyorlar. Vücut ağırlığımızı 32 gram ile çarptığımızda günlük su ihtiyacımız çıkıyormuş. Yaşlanma etkisini ve hastalık riskini azaltmak için günde içmemiz gereken su miktarını mutlaka almalıymışız.

Şair Nâzım Hikmet, "*seviyorum seni, ağzımı dayayıp musluğa su içer gibi,"* diyor ya! İşte öyle… Su içer gibi sevmeliyiz sevdiklerimizi… Ve sevdiklerimiz gibi korumalıyız Dünya'daki içme su kaynaklarını…

Artık musluklardan su içilmiyor. Oysa ne güzeldi, avucumuza akan çeşmenin suyunu içmek… Damacanalara kötü kötü bakışım bundan…

Suya bakmak dinlendirir insanı…

Geçenlerde belki onuncu kez Topkapı Sarayını gezdim. Bir günde her yerini gezmek mümkün değil bu tür müzelerin. Bu gezimde dikkatimi çeken bir şey oldu. Bazı odaların pencerelerinde küçük çeşmeler var.

Su sesi, huzurun sesi…

Su, medeniyet…

Su, hayat…

Su… Bazen bir bilmece. Piramitlerin içine konan kirli suyun kendini nasıl temizlediği gibi.

Bir bardak suyun en güzel içecek olduğunu herkes bilir. Ama bir bardak suyu, en güzel ve en lezzetli şekilde sunmayı çok az kişi bilir.

Suya, bir dilim salatalık, iki üç nane yaprağı ya da küçük bir parça limon hoş bir tat verebilir.

Ve su bardağının altlığına konan gül yaprakları ile sunulan suya kim *hayır* diyebilir ki?..

ZEVKTEN DÖRT KÖŞE OLDUM

Sonbahar!..

Yarım gülümseyen güneş…

Bağ bozumu şenlikleri…

Üzüm pestilleri…

O da ne?.. Bir elma ağacı geçti yanımdan hem de türkü söyleyerek...

Sarı, kırmızı ve kahve tonlarını giymiş, ağaç ile vedalaşmaya hazırlanan yapraklar.

Ağaç, giden her yaprağın ardından hastalanmamak için yaprağın koptuğu yeri yara bandı gibi kapatıyor.

Usulca…

Ağaç kışa hazırlanıyor.

Yapraklar öyle güzel ki onların çürümesine gönlüm razı olmuyor. Bazılarını toplayıp kitap arasında kurutuyorum. Kuruyan yapraklardan tablolar yapıyorum. Yapraklara ev, ağaç, dağ… şekli verip kartona yapıştırıyorum. Güzel bir sonbahar manzarası oluşuyor.

Aaa?.. Bir ayva ağacı dereye doğru yürüyüşe çıkmış…

O. Henry'nin, *Son Yaprak* hikâyesi canlandı gözümün önünde. Umudun, mucizeler yarattığını düşündüm tekrar.

Heeey nar ağacı? Nereye böyle kırmızı kırmızı?..

Sonbahar!..

Zevkten dört köşe oldum!.. Zevkten dört köşe oldum, dedim de Kel Osman'ı hatırladım.

1930'lu yıllarda, Bursa Lisesi'nde öğrencilerin Kel Osman dediği otoriter bir matematik öğretmeni varmış. Dersinden bütün öğrenciler korkarmış.

Bir gün tahtaya kaldırdığı öğrenciye kızarak:

"Kalın kafalı, niye dersine çalışmadın, eşek karesi…" demiş.

Eşek çarpı eşek demek istemiş.

Bu söz öğrencilerin çok hoşuna gitmiş. Dillerine dolamışlar ve birbirlerine, *eşek karesi* diye takılmaya başlamışlar.

Zamanla okul duvarlarını aşan bu deyimi, halk kullanmaya başlamış. Kare denince, dört köşeli bir şekil akla geldiği için söylene söylene anlam değiştirmiş ve *dört köşeli eşek* denmeye başlanmış.

Zamanla *alay etmek* anlamından uzaklaşan deyim, *keyifli olmak* gibi durumları tarif etmek için *zevkten dört köşe oldum* şeklinde kullanılmaya başlanmış.

Aaaa!.. Anneannemin armut ağacı mı şu giden?..

Eskiden sonbahara *güz* denirmiş. Güz, *güneşi az yer,* demektir. Hüzünlüdür güz!.. Bana göre sanatçıdır.

Ceviz ağacı dur bir dakika! Her derde deva olduğun doğru mu?..

Sarı sarı yaprakları, keçi yollarını, dağ göllerini pan flüt sesi okşuyor sanki… Pan flüt sesi en çok sonbahara yakışıyor.

Pan, Frigya mitolojisinde çobanların tanrısıdır. Yarı insan yarı keçi görünüşü insanlar için çok korkutucudur. *Panik* sözcüğü de buradan doğmuştur.

Efsaneye göre Pan, âşık olduğu orman perisine tam sarılacakken peri kaçmak için saza dönüşür. Çok üzülen Pan, yedi tane saz keserek onları yan yana balmumuyla yapıştırır

ve üfler. Ortalığı büyüleyici, tatlı bir ses sarar. Böylece pan flüt doğmuş olur.

Yanımdan bir ses geçti…

Ne geçti?..

Pan flüt çalarak sarı sıcak bir sonbahar geçti.

KÂĞIT KESİĞİ

seviyor, sevmiyor
seviyor, sevmiyor
seviyor…
rüzgâr
yaprak falı bakıyor
sonbahar

ağacın kalbi
bin sır
hey dünya
kal
bin
kaç
bin
sır

ayrılık
kâğıt kesiği
kâğıt
ağaç kesiği
ince ince
kalbe sızar
söz kesiği

OYUNCAK SİLÂHLARI GÖMME TÖRENİ

“Anne, çocuklar küçük kurşunla mı öldürülür?” diye sordu çocuk. İçim acıyarak Filistinli çocuklarla yapılan anketi hatırladım.

“Gelecekte ne olmak istiyorsunuz?” sorusuna çoğu Filistinli çocuğun verdiği yanıt:

“Şehit olmak istiyoruz.”

Âh ne yazık!.. Kekeme bir haberdir çocuk ölümü…

Gazeteler, yalanlar sivriltir haberlerini yazmak için. Bu haberleri yazmaya hiçbir kalem, hiçbir bilgisayar tuşu gönüllü değildir oysa.

Ünlü ressam Picasso, Paris’teki atölyesinde çalışırken içeriye Hitler’in Fransa’daki elçisi Otto girer.

Bir ara elçinin gözü ünlü Guernika tablosuna ilişir. Tablodan duyduğu dehşetle irkilir ve kekeleyen bir sesle,

“Bunu siz mi yaptınız?” diye sorar.

Picasso Alman uçaklarının bombardımanı altında, savunmasız bir şekilde can veren yurttaşlarını düşünür. Onların ölmeden önceki çığlıklarını duyar gibi olur. Sonra elçiye tokat atar gibi cevap verir:

“Hayır!.. Bu tabloyu siz yaptınız!..”

İspanya’daki Guernika şehrinin bombalanmasını anlatan tabloyu, elbette ki savaşı başlatanlar yapmıştır…

Hitler, 1 Eylülde 2. Dünya Savaşı’nı başlatır. 65 milyon kadar insanın hayatını kaybettiği bu savaş Dünya’nın en büyük savaşıdır.

1 Eylül, uzun süre Dünya Barış Günü olarak kutlandı. Daha sonra bu tarih 21 Eylül olarak değiştirildi.

Her yıl bu tarihte Birleşmiş Milletler Merkezi’nde *Barış Çanı*

çalınıyor. Japonya tarafından yaptırılan çan, Dünya'nın tüm kıtalarında yaşayan çocukların bağışladıkları bozuk paralarla yapılmış. Çanın üzerinde, *çok yaşa mutlak barış,* yazılıdır.

Okullarda belirli gün ve haftalar için törenler yapılıyor. Bir tane daha eklense çok olur mu acaba? Gün bulunamazsa, öğretmenler günü törenini feda etmeye hazırım.

Okullarda, *Oyuncak Silâhları Gömme Töreni* yapılsın istiyorum. Hiç olmazsa bir kere… Günün anlam ve önemini belirten konuşmalarla, barış şiirleri okunsun, halaylar çekilsin…

Yalnız kendi halkımızdan olan insanları değil, bütün insanlığı sevmek mümkün. Halkımızı ve doğduğumuz ülkeyi biz seçmiyoruz. Yani anne karnında çoktan seçmeli bir testle bize şöyle bir soru sorulmuyor.

"Evet!.. Sevgili insan yavrusu! Biraz sonra dünyaya geleceksin. Söyle bakalım, hangi halktan olmak istiyorsun?

a) Türk b) Kürt c) Ermeni d) Rum e) Hiçbiri"

Kimse bizden farklı diye daha az değerli değil.

Kıbrıslı şair Neşe Yaşın'a hem aklımla hem de kalbimle katılıyorum.

"Düşman" da insandır ve onun evinde senin adın da "düşman"dır, bunu unutma oğlum. Bu "düşman" denilen ve öldürmen emredilen genç, kim bilir sana ne çok benzemektedir. Farklı bir dil konuşsa da belki senin düşlerine sahiptir. Belki sen de onun yerinde olsan, onun heyecanlarına kapılır, onun yaptığı yanlışları yapardın. Başka bir ortamda tanışsanız belki de çok iyi arkadaş olurdunuz.

Dünya'nın herhangi bir yerinde, insan insanı öldürüyorsa, yaşadığımız gezegen hâlâ ilkeldir.

Dünya'nın herhangi bir yerindeki insanın acısı bizi ilgilendirmiyorsa, insanlıktan bahsetmek mümkün değildir.

Rize valisi tarafından bir kampanya başlatılmış. Oyuncak silâhını getiren çocuklara, gelişimini olumlu yönde etkileyecek oyuncaklar verilmiş. Çocukların bilinçaltından, silâha olan merakın silinmesi amaçlanmış.

Oyuncak sektörü de silâh üretimine son verse ve çocukları daha olumlu etkileyecek oyuncaklar yapsa ne iyi olur.

Şimdi ne yapmalı?..

Savaşı çağrıştıran her şeyi ve düşmanlık duygularını gömmeli!..

Ve gömülen yeri unutmalı!..

Ya da Denizli horozu gibi bayılıncaya kadar bağırmalı!.. "Yaşamak bir orman gibi kardeşçeee!"[1]

1 Nâzım Hikmet

ÜÇ SİLÂHŞOR
BİR KALEMŞOR

atos
portos
aramis
üç silâhşor

dartanyan
sayıya alınmayan
kalanşor

ne silâhşor ol
ne kalanşor
olursan kalemşor ol

üç silâhşoru
her zaman yener
bir kalemşor

PRANGASINA ŞİİR YAZAN ADAM

Yıl 1847…

Ağrıyan çürük dişinin acısıyla ne yapacağını bilemeyen adam, bunca zenginliğine rağmen çaresizdi!..

Pencereden dışarı baktığında yakıcı güneşin altında çalışan kölelerini gördü. Köleler dâhil ne çok malı mülkü vardı.

Ayağı prangalı köleler, efendilerini her gördüklerinde diş gıcırdatıyorlardı. Ama diş geçiremedikleri ve diş biledikleri bu adama, bir şey yapamıyorlardı.

Prangalı köleler çaresizdi…

Köle ayaklanmasının kahraman lideri Spartaküs bile yenilmişti iki bin yıl önce.

Peki, Haiti devrimi iyi bir örnek sayılmaz mıydı?

Tarihin başarılı olmuş ilk ve son köle devrimi…

Hayır!..

Diş geçiremiyorlardı efendilerine.

Güçsüzdüler işte!..

Kırbacıyla yaklaşan kâhyayı her gördüklerinde gözlerinin karasıyla beyazı savaşıyor, kırmızı galip geliyordu.

Başlamıştı yine gözlerdeki siyah beyaz savaş!..

Kâhya yaklaştı. İçlerinden genç ve sağlıklı birini seçip pencereden bakan efendiye yöneldi. Seçilen köle, prangasına şiir yazan adamdı.

Kelimeleri bayrak gibi dalgalanıyordu herkesin dilinde.

Kelimelerin efendisiydi!..

Oysa şu an, efendinin kölesi…

İçeride yan yana sandalyelere oturdular.

Dişi ağrıyan efendi ağzını açtı…

Genç köle ağzını açtı…

Ağrıyan dişi çekilen efendinin dişinin yerine konmak üzere kölenin aynı yerdeki dişi çekildi.

Bugünkü implant tekniğinin temeli olan bu yöntem, 1860 tarihine kadar uygulanan bir yöntemdi.

Kölelik, kaldırıldıktan sonra tanınmamak için başka başka elbiselerle çıktı karşımıza. Bazen düşük ücretle çalışan işçi, bazen törelere kurban edilen gencecik kız, bazen sokakta karşılaştığımız kâğıt mendil satan bir çocuk...

Ve bu tür kölelerin sayısı ne yazık ki Afrika'dan getirilen kölelerin sayısından çok daha fazla…

Jack London'un *Beyaz Diş* romanını bilir misiniz?

Zorluklara karşı elimizden gelenin en iyisini yapmamız gerektiğini ve doğadaki her canlının, vahşi bile olsa sevgiye ihtiyacı olduğunu anlatır.

Sevgi…

Ah o mucizevi güç!..

Vahşi hayvanların bile ihtiyaç duyduğu sevgi!

Ama sevgiyi yarınlara bırakmak olmaz.

Birini seviyorsak bunu söylemeliyiz.

Hemen şimdi, şu anda…

Çünkü yarınımız olmayabilir.

Ve vaktinde verilmeyen sevgi bayatlar.

Sevgileri yarınlara bıraktınız
Çekingen, tutuk, saygılı[1]

En çok sevdiğim insanlardan biri de büyükannemdi.

1 Behçet Necatigil

Büyükannemin yalnızca bir dişi vardı. Onu da çektirince, akşamları kavanozuna özenle koyduğu bir takım dişi oldu.

Dişlerin yüz ifadesini nasıl değiştirdiğini hayretle gördüm.

Büyükannem savaş günlerini yaşamış. Akşamları tarihin salıncağında uyuturdu bizi. Külle yıkanan çamaşırların ne kadar beyaz olduğunu, şeker olmadığı zamanlar tatlılarda pekmez ve bal kullanıldığını, evlerin gaz lambasıyla nasıl aydınlatıldığını anlatırdı.

Büyükannem ağrıyan dişlerini iple çekermiş. Çıkarmakta zorlandıklarına penseyle babası yardımcı olmuş. Dişi ağrıdığında, dişine ezilmiş karanfil koyar, bir süre ağzı kapalı beklermiş.

Amerika Birleşik Devletleri başkanı Washington, başkan olduğunda ağzında yalnızca bir dişi varmış. Bir doların üstündeki resimde başkanın diş acısı olduğunu kim bilir ki?..

Başkan George Washington'a hipopotam dişi, fildişi, insan dişi, at ve eşek dişi kullanılarak takma diş yapılmış.

Takma diş için en uygun diş, insan dişiymiş ama onu da bulmak zormuş. Çünkü dişi alınacak kişinin sağlıklı ve genç olması gerekirmiş.

Bunun için en uygun yer savaş alanlarıymış. Savaş alanları diş toplayıcılar tarafından uzun yıllar yağmalanmış.

İnsanların dişleri de çürüdükçe ve kırıldıkça timsah dişleri gibi yeniden çıksaydı, diş aramaya hiç gerek kalmazdı!

Yetişkin timsahlarda ortalama 70 ile 170 arasında diş varmış. Oh ne iyi!..

Köpekbalıklarına ne demeli?.. Jilet keskinliğinde sıra sıra diş...

Ya 25 bin civarında dişi olan salyangozlara?..

Öğrencilerden, İstiklal Marşı'nda geçen*, Medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar* dizesini açıklamalarını istemiştim. Bir öğrenci, "Medeniyet adında bir kadın varmış, dişlerini hiç fırçalamadığı için bütün dişleri çürümüş ve dökülmüş. Yalnızca bir dişi kalmış, herkes onu canavara benzetmeye başlamış. İşte!.. Medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar, bu demek," yazmıştı yazılı kâğıdına, hâlâ gülümseyerek hatırlarım.

Diş güzel bir gülümsemedir!
Diş güzel bir yüzdür!
Diş güzel konuşmadır!
Diş doğru sesleri çıkarabilmedir!
Diş sağlıklı bir midedir!
Diş!.. Dişçiye zamanında giden kazanıyor, oyunudur!..

Şair Orhan Veli Kanık, diş fırçasını iç cebinde taşırmış. Otuz altı yaşında belediyenin açtığı çukura düşen ve beyin kanamasından ölen şairin cebinde, sarı ambalaj kâğıdına sarılı bir diş fırçası bulunmuş. Diş fırçasının sarılı olduğu kâğıtta *Aşk Resmigeçidi* şiiri yazılıymış. Okunamayan kelimelerin yerine sıra noktalar kullanılmıştır, eksik bir şiirdir *Aşk Resmigeçidi* şiiri.

Herkesin diş fırçası vardır ama herkes diş fırçasını kullanmaz.

Herkesin aklı da vardır ama herkes aklını da kullanmaz.

Lamark ne der?.. Kullanılan organ gelişir, kullanılmayan organ körelir…

Fark ettiniz mi bilmem? Kızdığımız zaman dişlerimizi sıkarız. Tehlike karşısında vücudumuz otomatik olarak savunmaya geçer. Bu nedenle ilk insandan beri kalıtsal olarak ön çene ve dişler sinirlendiğimizde ve tehlike karşısında harekete geçer.

Diş ile ilgili sözler hep güce dayanır. *Diş sıkmak,* direnmektir.

Amaaa!..

Dişlerin arasında daha sert bir şey vardır.

Dil…

Dişin ısıramadığını dil ısırır.

Prangasına şiir yazan adamlar, bu yüzden yüzyıllarca unutulmaz.

Diş çürür, söz çürümez.

PALYAÇO KAPTAN ve WOMBA

Elindeki kâğıtlardan gemiler yapıp dereye bırakan palyaçoyu izliyordum. Beni fark edemeyecek kadar dalgındı. Boyalı yüzü, kıvırcık saçları, pinpon topu gibi burnu, rengârenk elbisesi ve kocaman şapkasıyla sirkten dönüyor olmalıydı.

Sessizce kâğıtlara uzanıyor, onları özenle katlıyor, yaptığı gemileri usulca dereye bırakıyordu.

Palyaço gördüğümüzde otomatik olarak gülümseriz. Bense gülümsemiyordum, şaşkındım.

Palyaçonun yüzündeki gözyaşı, düşse şimdi dereye…

Düşer mi gözyaşı dereye?..

Kim söyledi bana gözyaşı kalbin resmidir diye?..

Elleri ne kadar zarifti! Parmakları incecikti… Bol giysili kıvırcık saçlı palyaçoya, *Palyaço Kaptan* adını verdim…

Eskiden hükümdarları eğlendirmek için köle pazarlarından güldürme yeteneğine sahip zeki ve hünerli kişiler satın alınırmış. Soytarı olarak da anılan bu palyaçolar, deli ve aptal numarası yaptıkları için toplumsal ve ahlâki değerleri alaya almalarına, yüksek sınıftan kişilerle alay etmelerine ses çıkartılmazmış.

Zannedildiğinin aksine güldürmek çok zordur, zekâ gerektirir. Oysa ağlatmak kolaydır.

Charlie Chaplin, paytak yürüyüşü, kıvrık bastonu, düşük pantolonuyla unutulmaz bir palyaço tipi olan Şarlo'yu yarattı. Şarlo halk tarafından çok sevildi. Bana göre o bir filozoftu…

Palyaço Kaptan gemilerini dereye bıraktıkça, kıvrıla kıvrıla uzaklaşıyordu kâğıt gemiler…

Gemiler yol aldıkça, ulaşacaklardı elbet denize…

Denize…

Ulaşacaklardı…

Kâğıt gemiler…

Biraz daha yakından görebilmek için Palyaço Kaptan'a iyice yaklaştım. Çekinerek:

"Merhaba!" dedim.

"Merhaba Çakır Kız!" dedi.

Ne güzel! İsmimi sormadan bir isim yakıştırıvermişti bana.

"Bu gemileri kime gönderiyorsun amca?"

"Amca değil de, teyze desen daha doğru olur Çakır Kız."

"Şeyyy!.. Affedersiniz!.. Ben palyaçolar erkek olur sanıyordum."

"Değilmiş demek ki!.. Ezber bozmak iyidir Çakır Kız."

"Bu gemileri nereye gönderiyorsun Kaptan?.."

"Bir oğlum var, çok uzakta, yatılı okulda okuyor. Adı Deniz. Ona para göndermek için palyaço oldum. İnsan çocuğu için her şey oluyor evlat!.. Güldürdüğüm çocuklarda oğlumun yüzünü görüyorum. Oğlum yanımda yokken, kuş konmaz bir ağaç gibiyim. Bazen çok karamsar şeyler yazıyorum, bunları oğlum okursa üzülür, biliyorum. Benimki kâğıtlarla dertleşmek… Yazdığım kâğıtlardan gemiler yapıp dereyle denize gönderiyorum. Mürekkep suya karışınca içimdeki acı, zehir olmuyor… İçimdeki acıya yüzme öğretiyorum evlat!.."

Geçer!

Her şey geçip gider!

Üç gezegenlik bir serüven insan ömrü!

İlk gezegen anne karnı…

Hayatı oradan ibaret zannederiz o günler. Bilmeyiz başka gezegenlerde de hayat olduğunu. Güvenli, sıcak, yiyecek ve içecek sıkıntısı olmayan, gelir düzeyi eşit olan bu gezegende

iyi bir hayat yaşarız. Gezegenin tek prensi ya da prensesiyizdir. Küçük sürprizler dışında. Ortalama dokuz ay on gün sonra sularla kaplı bu güvenli gezegende hayat biter ve sularla kaplı başka bir gezegene geliriz.

Dünya'ya!..

Anne kalbi, o günden sonra hep özler gurbete giden yavrusunu.

Dünya'da daha zordur hayat…

Mücadele gerekir. Mücadele etmeyenin yaşama şansı yoktur.

Tehlikelerle doludur Dünya!.. İyilikle kötülük, güzellikle çirkinlik… zıtlarıyla vardır her şey. Hayvanlar, bitkiler, insanlar iç içedir ve paylaşılması gereken bir gezegendir Dünya. Ortalama yetmiş yıl yaşar insan bu gezegende ama bin yıl yaşayacakmış gibi davranır.

Sonra yeniden başka bir gezegene doğarız.

O gezegen hakkında bilgimiz yok. Ama orada annem, babam, dedem, anneannem, pek çok akrabam ve arkadaşım var.

İnsan ömrü üç gezegenlik bir yolculuk…

Sokak lâmbasının ışığı altında kaybettiği anahtarını arayan adama yoldan geçen biri:

"Burada kaybettiğinize emin misiniz?" diye sorar.

Adam:

"Emin değilim ama yalnızca burada ışık var," der.

Bazen kayıplarımızı yanlış yerlerde arıyoruz. Oysa kayıplarımız yüreğimizin albümünde. Kayıplarımızı yanlış yerlerde aradığımız için mutsuz oluyoruz.

En değerli hazinemi kaybetmemek için yüzüme bağladım…

Neyi mi?..

Küçük, muzur bir gülümsemeyi.

Servetim çocuksu bir gülüş.

Çocuklar günde ortalama 300, büyükler 17 kez gülermiş. Büyüyünce, yani halk söylemiyle *eşek kadar* olunca (büyümek neden eşek kadar olmaksa!) gülücüklerimizi kaybediyoruz.

Gülmek faydalı bir eylemdir.

Bağışıklık sistemini güçlendirir, yüzde bulunan 15 kası çalıştırır, tümör ve virüslerle mücadele eden hücrelerin sayısını arttırır, sindirim sistemini çalıştırır, ruhsal hastalıklar başta olmak üzere pek çok hastalığı tedavi eder, özgüveni arttırır, kolay iletişim kurmayı sağlar…

İletişimi hafife almamak lâzım!.. İletişimsiz başarı olmaz. Nasrettin Hoca bile arkasından gelenlerle iletişimini koparmamak için eşeğe ters binmiştir.

Güldürme yeteneği olan insanların çok özel olduğunu düşünürüm.

Bir sır vereyim mi size? İsterseniz bu özel insanlardan olabilirsiniz. Nasıl mı? Mizah dergileri okuyun. Fıkra, karikatür, komik söz arşivi yapın. Bunları zaman zaman paylaşın, güldüren insanlarla görüşün, taklit ve sözcük oyunları deneyin, olayların gülünecek yönlerini görün, hayata bir de o gözle bakmayı deneyin…

Uzun yaşamak istiyorsan yediğinin yarısını ye, uyuduğunun iki katını uyu, içtiğin suyun üç katını iç, güldüğünün dört katı gül, derler.

Gülmek, pırıltılı bir eylem.

En güzel elbiseden daha çok yakışır insana.

Gülümseyerek, *merhaba* demenin mucizesi vardır.

Gülmek yüzün bayram sabahıdır.

Yalnız, *komik ile gülünc*ü karıştırmamalı. *Komik,* ustalık ve zekâ ister. *Gülünç* ise biraz aptal duruma düşmeyi de barındırır içinde. Komik olmaya çalışırken gülünç olabiliriz.

Gariptir, gülmeye hangi sesli harf ile başlarsak onunla devam edermişiz. "Ha, ha, haaa!.. He, he, heeee!.. Ho ho hooo!.." gibi. Yani "Ha, he, ho!.." diye gülmek mümkün değilmiş.

Çok güldüğüm için küçükken bana *kikirik* derlerdi.

En son neye kikirdedim biliyor musunuz? *Bazıları şapkadan tavşan çıkarmayı marifet sanıyor. O da bir şey mi? Ben kalbimden öküz çıkarıp attım,* sözüne…

Genleriyle oynanmamış, organik gülümsemeler sakladım kendime, dileyene filizlerinden veriyorum. Çoğaltsınlar diye…

Dikkat ettiyseniz gülen birini gördüğünüzde sebebini bilmeseniz bile siz de gülümsersiniz.

Gülmek bulaşıcı bir eylemdir.

1962 yılında Tanzanya'daki bir yatılı okulda üç kızın kahkahaları saatler sürmüş. Daha sonra bu kahkahalar okuldaki 159 öğrenciye de bulaşınca, 16 gün süren gülme krizi sonunda okul tatil edilmiş.

Evlerine giden kız öğrenciler gülme salgınını tüm kasabaya yaymışlar. Salgın iki yıl sürmüş. Kimse ölmemiş ama günlük yaşam biraz etkilenmiş.

Hayvanlar da katıla katıla gülebilseydi hayat ne kadar eğlenceli olurdu! Şempanzelerin gıdıklanınca çok az gülebildiklerini televizyonda gördüm. Yunus balıklarının da ağızları doğuştan gülümser gibi. Bu şekil onları çok sevimli yapıyor ama buna gülme diyebilir miyiz bilmiyorum. Ben katıla katıla gülmekten bahsediyorum. Düşünsenize, gülerek bir kuş sürüsü geçse şimdi yanınızdan… Güzel olmaz mı?..

Hayvanlar da ağlayabilseydi ya da ağladıklarını hissedebilseydik, hayvanat bahçesine gitmeye kimsenin yüreği dayanamazdı.

Timsah gözyaşının ise insan gözyaşıyla pek ilgisi yok. Timsah, avını sindirmekte zorlandığı zaman gözyaşı döker. Sahte gözyaşı dökenlere, yani göstermelik ağlayanlara bu yüzden *timsah gözyaşları döküyor,* derler.

Gülümsemeli!

Gülümsemek insanın kendi kendine ürettiği bir enerjidir, maliyeti sıfırdır.

Gülümsemeli!

Womba güzelliğiyle gülümsemeli!

Bir İngiliz yazar, dünya dillerinin kelimelerini karıştırıp sadece tek kelimeyle anlatılan kavramları araştırmış. Kitabının adı*, Bunun İçin Bir Kelime Olduğunu Bilmiyordum.*

Kamerun'da, çocukların uyurken gülümsemesine *womba* denirmiş. Ne güzel!.. Dilinde böylesine güzel bir kelime barındıran Kamerun dilini öpmek geldi içimden!..

Womba!.. Sen çok yaşa!..

Gülümsemeli!..

Çünkü…

Hayat yankıdır. Siz ona gülümserseniz o da size gülümser.

Her şey gezer dolaşır bir gün döner sizi bulur. Yankı kuralı!..

Bilinmeyen bir nedenle dünyada yalnızca ördek sesinin yankısı yokmuş.

Eeee!.. Vardır bir keramet!..

KUŞLARLA BEŞİK KERTMESİ

akşam haberlerinin
kanlı yerlerini örttüm
karanlığın şifresini çözen
zarif bir korkuluktan
kim şüphelenir ki

cep telefonumun
her rakamı
ayrı bir kuşun kanadında
göç hizası alınca
çaldırırlar beni

üç şerefeli minare olsam
yirmi dört vakit
bağırırım:
heyooooooo
kuşlarla beşik kertmesiyiiiim

BAŞARI HAŞARI BİR ÇOCUKTUR

Bundan tam 2300 yıl önce Atina'da zengin bir kılıç yapımcısı yaşamış. Hayatını kaybettiğinde henüz yedi yaşında olan oğluna çok büyük bir miras kalmış. Çocuğun uyanık akrabaları, onun yaşının küçük olmasından faydalanıp mirasına el koymuşlar.

Bedenen zayıf bünyeli ve kekeme olan çocuk, bu duruma çok üzülmüş.

Hayatta her şey karar vermekle başlar, deyip bir karar vermiş.

Çok iyi bir hatip ve çok iyi bir avukat olacaktır.

Yılmadan mücadele edeceğine ve asla vazgeçmeyeceğine dair söz vermiş kendine.

Küçükken annesinin anlattığı bir olayı hatırlamış. Yumurtadan çıkan kuşları bir süre besleyen anne kuş, uçma zamanı geldiğinde cesaret gösteremeyen kuşları yani uçamayanları yuvadan itiverirmiş. Mücadele etmeyenler yere çakılır, uçma cesareti gösterenler yükseldikçe yükselirmiş.

Çocuk, uçan kuşlardan olmaya karar verir.

Çalışma planı yapar.

Önce kekemeliği yenmesi gerekir. Ses geliştirme çalışmaları yapmak üzere evinin altına çalışma odası yaptırır.

Dışarı çıkmamak için saçının yarısını kazıtır.

Ağzına doldurduğu çakıllarla konuşma çalışmaları yaparak kekemeliği yenmeye çalışır.

Yüksek sesle şiir okur.

Dil egemenliğini geliştirmek ve akıcı konuşabilmek için önemli olduğuna inandığı kitapları bir deftere geçer.

Boy aynasında konuşma çalışmaları yapar.

Halka açık ilk konuşması başarısız olur.

Herkes ona güler. Vazgeçmez, çalışmaya devam eder.

Hitabetini öyle geliştirir ki başarısı ülke sınırlarını aşar. Güzel hitabeti ile bütün davaları kazanır. Artık ünlü bir avukattır.

Bu başarılı avukat, hatip, devlet adamı ve siyasetçinin adı Demosthenes'tir.

Demosthenes'ten yüzyıllar sonra, Sivas'ta 1894 yılında çiftçi bir ailenin çocuğu olarak bir çocuk dünyaya gelir. Yedi yaşında geçirdiği hastalıkla kör olur. Sağ gözündeki tedavi olma olasılığı da babasının elindeki değneğin gözüne girmesiyle yok olur.

Dünyası kararan çocuk içine kapanır. Diğer çocukların onunla oynamadığını fark eden babası oyalanması için bir bağlama alır.

Dili ustaca kullanan bu zeki çocuk, daha sonra ülkenin tanınmış halk ozanlarından olur ve Köy Enstitülerinde bağlama öğretmeni olarak çalışır.

Uzun ince bir yoldayım/ gidiyorum gündüz gece, şiiriyle tanıdığımız bu ozanımız Âşık Veysel'dir.

İlkokul dördüncü sınıfta Bulgaristan'dan Türkiye'ye gelen ve hiç Türkçe okuma yazma bilmeyen bir başka çocuk, Türkçeyi kendi kendine öğrenir. Bulduğu bütün kitapları okur ve etkilendiği bölümleri bir deftere yazar. Yazarken yazarken yazar olur!.. Bu çocuğun adı Halime Yıldız'dır.

Başarı haşarı bir çocuktur! Başarmak yolunda uslanmadan çalışan ona ulaşır!

Başarı kıpır kıpırdır, akla gelmeyen şeyler yapar. Yaramazdır…

Başarısızlık ise sanıldığı kadar kötü bir şey değildir.

Başarısız olduysanız deneme cesareti gösterdiniz demektir. Aferin size!

Edison ampulü bulmak için 2000'e yakın başarısızlıkla sonuçlanan deney yapmıştır. Ama Edison, kaç kez başarısız olduğuyla anılmıyor. Başarısızlığından yılıp vazgeçmeyi düşünüp düşünmediğini soran gazeteciye:

"*Ben ampulü bulmanın 2000 aşamalık bir deney olduğunu düşündüm, 2000 defa başarısız oldum diye düşünmedim,"* der.

Lisede ünlü basketbolcu Michael Jordan'ın basketbol takımından atıldığını kim bilir? Pasteur'ün üniversitede vasat bir öğrenci olduğunu…

ABD başkanı A. Linkoln için öğretmeni, "Çok dalgın ve saçma sapan sorular soruyor," demiş.

Ünlü bilim adamı Einstein için öğretmeni "Çok başarısız. Zekâ düzeyi düşük. Hep hayal kuruyor," demiş.

Ümit Yaşar Oğuzcan, Attila İlhan için "Yarına kalacak usta bir şair değil," demiş.

Aleksander Graham Bell 1876'da telefonu icat ettiğinde başkan:

"Çok gülünç bir buluş. Böyle bir aleti kim kullanır ki?" demiş. Okumaya bir dakika ara verip bu gülünç aleti kimin kullanmadığını düşünün isterseniz.

Hepimizin ilk başarısı yürümektir. Oysa yürümek bir bebek için en zor eylemdir.

Peki, yürümeyi kaçıncı denemeden sonra başardık?

Düştük diye vazgeçtik mi yürümekten? Yürümeyi başaramayan oldu mu?

Yüreğinizi gitmek istediğiniz yere atın, vücudunuz onu takip edecektir, der; bir trapez ustası.

Einstein, neden bazı insanların başarılı, bazılarının başa-

rısız olduğunu merak eder. Bu konu üzerine epeyce düşünür ve başarıyı formülleştirir.

A = X + Y + Z (Başarı=Çalışmak+Oyunu kuralına göre oynamak+Çeneyi tutmak)

Einstein, başarının onda dokuzunun çalışmak, onda birinin yetenek olduğunu söyler. Merakınızın peşinden gidin, posta pulu gibi olun, hedefe varıncaya kadar vazgeçmeyin, der.

Dünyanın en zeki insanı olarak tanınan, 300 sayfalık bir kitabı 2 saatte anlayarak okuyan Nadya Camukova'nın gençlere mesajı da *kendinize güvenin*dir.

Merdivenlerden çuval içinde çıkma yarışı düzenlenir.

İzlemeye gelenler,

"Başaramayacaksınız, orası çok yüksek!.." diye bağırırlar sürekli.

Gerçekten de bir süre sonra herkes düşmeye başlar. Biri kuleye çıkmayı başarır. Yarışma bittikten sonra anlaşılır ki birinci olan kişi sağırdır. Sağır olduğu için de izleyicilerin olumsuz düşüncelerini duymamış ve olumsuzluklardan etkilenmemiştir.

Öğretilmiş çaresizliklere dikkat!..

Köpekbalığı ile küçük bir balığı, ayrı cam bölmelerde yan yana akvaryuma koyarlar. Köpekbalığı acıktıkça küçük balığı yemek için saldırır. Her saldırışında burnu cam bölmeye çarpar. Bir süre sonra durumu kabullenmek zorunda kalır ve saldırmaz olur.

Küçük balığı, köpekbalığının akvaryumuna koyduklarında saldırmadığı görülür. Çünkü çaresizliği, başarısızlığı öğrenmiştir.

Çare sizsiniz!..

Çaresiz değilsiniz!..

AVUCUN SICAKLIĞINI ÖPMEK

“El öpenlerin çok olsun yavruuum!..”

“İyi ama bayram değil seyran değil elimi neden öptün?

Saygıdan mı?

Gelenekten mi?

Yaştan mı?

Sahi, el neden öpülür?..

Neden ayak, dirsek, baş, kulak… öpülmez de el öpülür?..”

El üretir…

El, ürettiği için mi öpülür?

El şefkatli bir hemşiredir…

Vücudumuzun neresinde bir acı olsa, elimiz şefkatli bir acil hemşiresi gibi oraya gider ve acıya dokunur.

Gözden öpmenin ayrılık, yanaktan öpmenin yabancılık, burundan öpmenin masumluk, alından öpmenin saygı, dudaktan öpmenin sevgi göstergesi olduğu söylenir.

En hüzünlü öpme resim öpmedir.

Öpmek kelimesi Eski Türkçe *opmak’tan* gelir. Opmak, *içmek*’tir. Arkadaşları, çocukları içmek ne güzeldir!..

“*Gökyüzünü öpmek isterdim Ömür Hanım, gözlerimle değil dudaklarımla”* diyor şair Şükrü Erbaş.

Burun ve üst dudak arasındaki yeri öpmekten hoşlanan Eskimolar, burunlarını sürterek sevgilerini gösterirlermiş.

Rusya’da erkeğin erkeği dudaktan öpmesi sevgi ve saygıdanmış.

Roma imparatorları kişilere verdikleri önemi, öpmelerine izin verdikleri vücut bölümleri ile belli ederlermiş.

Önemli kişiler imparatorları dudaktan, daha az önemliler ellerinden, önem verilmeyenler ise ayaklarından öpermiş. Köleler imparatorların yalnızca ayaklarının bastığı toprağı öpebiliyormuş. Erkekler arasındaki öpme âdetlerinin bu zamandan kalma olduğu tahmin ediliyor.

1562'de Napoli'de, öpüşmenin cezası ölümmüş. 1913'te New York'ta bir çift, herkesin görebileceği bir yerde öpüştükleri için hem para cezasına çarptırılırlar hem de tutuklanırlar.

En iyisi, insanların birbirini avucunun içindeki sıcaklıktan öpmesi.

İlk ve son sözü *barış* olan herkesi avucundaki sıcaklıktan öpüyorum.

Muck muck!..

YARATICILIK BİR İSYANDIR

Ünlü bir modaevi sahibi, defile için hazırlanırken işçilerinin hepsi işi bırakır.

Bu durumda defile yapması mümkün değildir ve zararı tahmin edilemeyecek kadar fazla olacaktır.

Ne yapabileceğini düşünürken aklına yaratıcı bir fikir gelir.

Defile günü geldiğinde elbiselerin kimi yakasız, kimi teğelli, kimi astarsız, kimi tek kollu olarak sunulur. Mankenler tamamlanmamış giysilerle podyumda yürürler.

Defile çok ilgi görür ve modaevi sahibi inanılmaz siparişler alır.

"Aklınızı olduğu yerden alın ve onunla birlikte dans edin," der Mark Twain.

Bu dansı bana lütfeder misin sevgili aklım?..

Herkes her konuda yetenekli olmayabilir; ama herkesin en az bir konuda yeteneği vardır. İçimizdeki yetenek tohumları sulanırsa mutlaka biri büyüyecektir.

Yaratıcılık hayal kurmakla başlar!

Her şey hayal kurmakla başlar!

Eğitim sistemindeki bazı kurallar hayal gücünü yok edebilir… Sistem, bizi büyütmek için elinden geleni yaparken içimizdeki cevheri küçültebilir.

Einstein, "Yaratıcılığımın önündeki en büyük engel eğitimimdir," diyerek eğitim sistemini eleştirir.

Çocukların yaratıcılıklarının en yoğun olduğu dönem, ilkokul üçüncü sınıfa kadar geçen zamandır. Sonra kalıplar başlar, ezber başlar ve yaratıcılık azalır.

Beyaz bir dosya kâğıdının ortasına daire çizip içini kara kalemle boyadım ve ilkokul 1. sınıf öğrencilerine bunun ne olduğunu sordum.

Cevaplardan bazıları şunlardı: İyiliğin üstünde kötülük, Dünya'nın güneş görmeyen yüzü, vişne, dolunay, siyah düğme, suluboya lekesi, top, daire, zenci yüzü, leblebi…

Aynı soruyu daha üst sınıf öğrencilerine sorduğumda cevapları, "Nokta tabii ki!.." oldu.

Çocuklar düşüncelerini dürüstçe söyler. Çocuklar çıplak dille konuşur. Büyüdükçe Murathan Mungan'ın dediği gibi dili giydirmeyi öğrenirler.

Üç yaşına kadar ne kadar beyin hücresi uyarıldıysa, o kadar hücre hayatımızda bize yardımcı olacaktır.

En isyankâr insanlar bile bir şeyin emrindedir.

Beynin!..

Beyin emir verdiğinde bütün organlarımız, kalp dahil, "Emredersiniz efendim!.." der. Sevme bile beyin işidir. Aşk dediğimiz duygu da beyin arşivlerimizdeki kayıtların bir kişi ile eşleştirilmesidir.

Olumsuz söylemler en çok hatırda kalan şeylerdir. Beyin tersine gitmeyi sever.

Şimdi size, *kimse dirseğini öpemez* desem, hepiniz dirseğinizi öpmeye çalışacaksınız.

Olumsuz söylemlerin bir özelliği de budur. İnsana yapmayacağı şeyi yaptırır.

Yaratıcılık var oluşumuzdaki en büyük isyandır. Yaratmak istiyorsanız, bütün şartlanmalardan kurtulmak zorundasınız. Aksi hâlde yaratıcılığınız kopya çekmekten öteye geçemez.

İnsan, inanılmaz güzel kopyalar üretebilir. Ama en iyi kopya bile, yalnızca kopyadır.

Beni küçüklüğümde şu hikâye çok etkilemişti.

Küçük bir çocuk okula yeni başlamış. Derse girince öğretmen,

“Bugün resim yapacağız,” demiş.

Çocuk resim yapmayı çok severmiş, çıkarıp rengârenk boyalarını, başlamış mavi saplı turuncu bir çiçek çizmeye.

Öğretmen,

“Durun,” demiş. “Size nasıl çiçek çizileceğini öğreteceğim.” Ve yeşil saplı kırmızı bir çiçek çizmiş.

Küçük çocuk bir öğretmenin resmine bakmış bir de kendi resmine, kendi resmini daha çok sevmiş. Ama kâğıdını ters çevirip öğretmeninki gibi bir çiçek çizmeye başlamış.

Bir süre sonra küçük çocuk ve ailesi başka bir eve taşınmışlar. İlk gün öğretmen,

“Bugün resim yapalım,” demiş. Çocuk beklemeye başlamış. Öğretmen, çocuğun hiçbir şey çizmediğini fark edince nedenini sormuş.

Çocuk,

“Nasıl çizeceğimizi anlatmanızı bekliyorum,” demiş.

Öğretmen,

“Nasıl istersen öyle çiz! Herkes aynı resmi yaparsa ve aynı renkleri kullanırsa aranızdaki farkı nasıl anlarım ben?” demiş.

Çocuk neşeyle mavi saplı turuncu bir çiçek çizmeye başlamış.

TAK TAK TAK

tak tak tak
serseri taka
bir fincan martın var mı

tak tak tak
küçük yıldız
az biraz ışığından versene

tak tak tak
evde misin dünya
denizini gökyüzünle demle
bayramlık mavimi alıp
misafirliğe geleceğim bu gece
ömrüm kadar kalırım belki

BULUNMAZ HİNT KUMAŞI

Adı Nevin
hüzün kokar ve korkardı geceleyin

Öz kardeş olur da öz arkadaş olmaz mı? Nevin benim öz arkadaşım.

Aynı mahalle doğurdu bizi. Aynı acılar, aynı sevinçler büyüttü. Aynı hatalar pişirdi.

Yüzme bilmeyen gemiler gibiydik, karikatür gençlerdik, birimiz Lorel, birimiz Haryd'dik.

Ama Nevin hayattan kaçarken dikenli tellere takıldı. Tellerde kalan kumaş parçaları gibi şaşkın, tanışmadığı bir hüzne dokundu…

O bir yenik serçeydi, sıkılınca
ağlamaya çıkardı, ben yürürsem
bütün yollar ona çıkardı…

Nevin'le hayatın güvertesine oturup şarkılar söylerdik. Ayaklarımızı sallardık okyanuslara. Balıklar gıdıklardı ayaklarımızın altını…

Hayallerimiz okyanuslar kadar geniş, yolumuzun üzerindeki koridorlar dardı. Yeni yollar ararken bir ara birbirimizi kaybettik.

Sevdiğimiz ağaçlara; çınarlara, akasyalara, elma ve kiraz ağaçlarına pencereler açardık. Nevin'e Attila İlhan'ın şiirini okurdum, Nevin'in gözleri dolardı.

Ormanın derinliklerindeki bir geyiğe makineleşmeyi anlatmak kadar büyük bir çaresizlikten geliyorduk.

Bir keresinde Kıbrıs'la öpüşmüştüm, Nevin anneme söy-

lemedi. Ben de Nevin'in annesine söylemedim, üniversite dördüncü sınıfta hayallerini öldürdüğünü…

Mini etekli beyinler korosu Nevin'i hiç anlamadı. Oysa Nevin'in bütün renklerini görmüştüm, kimsenin hayal edemeyeceği kadar güzeldi.

Kafesinden çıkmak için minibüs bekleyen adamlara kanmadı.

Devlet dairelerinde çalışanların poposunu, oturdukları koltuğa benzetirdi. Devlet dairelerinde çalışmayı reddettiği için devlet üçgeninde çalışmayı denedi, olmadı.

Üniversiteyi İstanbul'da birlikte okuduk. İstanbul'un nemli maviliğinde, kanatlarımıza beşibiryerde altın takılmış kadar mutlu uçtuk.

O kadar yükselmiştik ki Kız Kulesinin fistolu şiirler giyerek Galata Kulesiyle gizli gizli buluşup dans ettiğini yalnızca biz gördük.

Sırrımızdır…

Sunay Akın bile bilmez bunu.

Hatta Bedri Rahmi Eyüboğlu bile bilmez. Bilseydi sevinirdi. Çünkü, *Şu Kız Kulesinin aklı olsa/ Galata Kulesine varır/ bir sürü çocukları olur,* demişti bir şiirinde.

Yıllar sonra, kendini çok kötü hissettiği bir gün beni evine çağırdı. Başka şehirlerde yaşıyorduk. Ama ne fark ederdi ki?.. Dostlar bugünler için değil miydi?.. Nevin'in sesi kırıktı… Nevin, hep bir parça kırıktı.

O, kanadı kırık bir kuştu
gülümserken vurulmuştu

Gittim!..

Hiçbir şey anlatmadı Nevin. Anlatsın diye bekledim, sabırlı bir sessizlik giydim.

Susarak oturduk, susarak televizyon izledik, yemek yedik, dışarı çıkıp susarak dolaştık.

Susarak susadık çocukluğumuza…

Yaban
ve asi
dağlara dağılan taylar gibi

İki gün kaldım evinde. Ayrılırken teşekkür etti. Uzun uzun konuşup dertleşmek için gittiğimden teşekkür edilecek bir şey yapmadığımı söyledim.

Nevin,

"Seni birlikte susmak için çağırdım. Sen yanımdayken kendimi iyi hissediyorum," dedi.

O gün, sessizliğin insanı bazen bir anne gibi kucakladığını öğrendim.

Adı Nevin
ihaneti tutuşturduk bir sabahleyin[1]

Nevin, benim bulunmaz Hint kumaşım.

Hint kumaşının, kumaş oluş hikâyesini bilir misiniz?..

Öncelikle çok büyük zahmetlerle kuyular kazılır. Sonra bitkilerden elde edilen kök boyalarla doldurulur, kumaş rengini alsın diye kuyularda bekletilir.

Bir süre sonra kumaşlar çıkarılıp güneşte kurutulur, bu işlem bıkmadan usanmadan tekrarlanır.

Kumaş öyle bir hâle gelir ki! Yıllar geçse de bozulmaz ve deforme olmaz.

1 Yılmaz Odabaşı'nın Yenik Serçe şiirinden.

Nevin'im!.. Bulunmaz Hint kumaşım!..

Kök boyalarla boyandığı için solmayan kardeşim!.. Köklü dostluğum!.. Açık mavim!..

Bir günde boyanıp üç günde solan kumaşlara değişmem seni… Değişmem!.. Hiç!..

Nevin benim bulunmaz Hint kumaşım!..

Ve öz arkadaşım!..

Görüş alanımda olsun ya da olmasın!..

Kalbim kadar yakın...

Nevin'im!..

YÜZME DERSİ

battı
yüzemedi adam
at, dedi öğretmen
kalbindeki ağırlıkları at

attı adam
intikam için beklettiği
kalbindeki kadını

battı yine adam
at, dedi öğretmen
batma anında
kalbinden ilk atılacakları

düşündü adam
ardı ardına attı
öfkesini
kırgınlığını
kinini
ihanet acısını

yüzdü gitti adam

KIRKIM NİNE

Kırkım Nine, bizim mahallede yaşayan emekli bir edebiyat öğretmeni. Okuduğu şiirlerin hikâyelerini de anlattığı için, herkes onu ilgiyle dinler.

Annem, Kırkım Nine'ye aşure göndermişti bir gün. Bahçede sallanan sandalyesine oturmuş kitap okuyordu. Burnunun ucundaki gözlükleriyle çizgi film kahramanları kadar sevimliydi.

Beni görünce gülümsedi,

"Hoş geldin yavrum," dedi, başımı okşadı, aşureyi döküp tası yıkamadan getirdi.

Tası göstererek,

"Âdettendir" dedi, "bereketli olsun diye tas yıkanmaz."

Gülümsedim. Benim gözüm aşure tasında değildi, okuduğu kitaptaydı. Cahit Sıtkı Tarancı'nın şiirlerini okuyordu.

"Şiir sever misin?" dedi bana.

"Çok severim."

"Zamanın varsa otur biraz, konuşalım."

"Evet! Zamanım var."

"Kaç yaşındasın güzel kızım?"

"On iki yaşındayım Kırkım Nine. Ortaokula gidiyorum."

"Şiir okuyor musun?"

"Okuyorum. Şiir defterim de var. Sevdiğim şiirleri defterime yazıyorum. Bazen arkadaşlarımla toplanıp şiir dinletileri yapıyoruz."

"Ne hoş!.. Bir gün de bana gelirseniz, çok mutlu olurum. Size bazı şiirlerin hikâyelerini anlatırım."

"Gerçekten mi? Cumartesi günü arkadaşlarla toplanacaktık. Müsaitseniz size gelelim."

“Çok sevinirim kızım! Beklerim cumartesi günü.”

Biraz da bahçeden, çiçeklerden, okuldan konuştuktan sonra aşure tasımı alıp Kırkım Nine’nin evinden ayrıldım.

Kırkım Nine aşure kelimesinin, Arapça *aşera’*dan geldiğini söyledi. *Aşera,* Arapçada “10” anlamına geliyormuş. Sanırım Muharrem ayının onuncu günü aşure günüymüş.

Cumartesi günü şiir grubumuzla, Damla, Başak, Bora, Ecesu, Defne ve ben, Kırkım Nine’ye gittik. Bize, şiir fotokopileri verdi:

“Herkes kendi okuyacağı şiire göz atsın, ben de limonata ve kurabiye getireyim, sonra şiirlerin hikâyelerini anlatırım siz de elinizdeki şiirleri seslendirirsiniz,” dedi.

Sanat insanı dönüştürüyor.

Neye mi? Bilmem… Özlenen insana belki!

Kırkım Nine’yle çok güzel bir gün geçirdik. Şiirlerimize öyküler bulaştırdık. Okuduğumuz şiirleri ezberlemeye karar verdik. Kırkım Nine, “Herkesin ezberinde en az üç şiir olmalıdır,” dediğinde hepimiz sözüne katıldık. En kısa sürede hikâyesini öğrendiğim şiirleri ezberleyeceğim.

Önce Ceyhun Atuf Kansu’nun *Dünyanın Bütün Çiçekleri* şiirinin hikâyesini anlattı Kırkım Nine:

“Şefik Sınığ, bir köy öğretmenidir. 1949 yılında görev yaptığı köyün yakınındaki bir köye futbol oynamaya gider.

Maç sırasında top patlar. Şefik öğretmen ve arkadaşları topu tamir etmek için köyün okuluna girerler. Topu tamir ederken okulun ara duvarı çöker ve yaralanır.

Ulaşım şartları zor olduğundan Çivril’e zor ulaştırılır. Durumu umutsuzdur.

Sürekli öğrencilerini sayıklar ve onları yanına ister. Son sözleri, *bana çiçek getirin, dünyanın bütün çiçeklerini getirin,* olur.

Bir üniversite öğrencisi Şefik öğretmenin hikâyesini şair Ceyhun Atuf Kansu'ya anlatır. Dinlediği hikâyeden çok etkilenen şair, Şefik öğretmenin idealistliğini ölümsüzleştirmek için *Dünyanın Bütün Çiçekleri* adlı şiiri yazar.

Bu hikâyenin şiiri Bora'nın elinde. Bora şiirini okur musun oğlum?"

Bora:

Dünyanın bütün çiçeklerini diyorum
Bütün çiçeklerini getirin buraya
Öğrencilerimi getirin, getirin buraya
Kaya diplerinde açmış çiğdemlere benzer
Bütün köy çocuklarını getirin buraya
Son bir ders vereceğim onlara
Son şarkımı söyleyeceğim
Getirin, getirin… ve sonra öleceğim

…

Bora şiiri okumaya devam ederken bulutlar yanaştı çocukların gözlerine, gözler Şefik öğretmenle doldu. Bunu fark eden Kırkım Nine şiir biter bitmez, bulutlar biraz dağılsın diye, balıklama başka bir konuya geçti.

"Size bir şey söyleyeyim mi çocuklar? Şair Metin Eloğlu'nun meraklı bir komşusu varmış. Şairden kendisine şiir yazmasını istermiş, Her fırsatta karşısına çıkıp 'Bana şiir yazdın mı?' diye sorduğu için şairin canı fena halde sıkılmış ve komşusu için şöyle bir şiir yazmış:

Leman Hanım
Size bir şiir borcum vardı ya
İşte onu ödüyorum"

"Şiirlerin kalbinde uyuyan hikâyeler bunlar. Öyle değil mi Kırkım Nine?" dedi Başak.

"Öyle, öyle tabii!.."

“Kırkım Nine,” dedi Ecesu. “Ben elimdeki şiirin hikâyesini biliyorum, öğretmenim anlatmıştı. Bunun hikâyesini ben anlatabilir miyim?”

“Çok memnun olurum Ecesu kızım. Anlat tabii!..”

“Karacaoğlan bir halk ozanıdır. Pek çok yer gezmiştir. Asıl adı Hasan’dır. Esmer olduğu için Karacaoğlan takma adını yani mahlasını almıştır. Gönül verdiği bir kız onun esmerliğini vurgulayıp *kara* deyince, çok üzülen Karacaoğlan *Bana kara diyen dilber, Gözlerin kara değil mi,* diye çalıp söylemeye başlamış. Halk ozanları, aynı anda hem söyler hem de bağlama çalarlarmış.”

Ecesu Karacaoğlan’ın şiirini okuduktan sonra Kırkım Nine:

“Çocuklar! Ben size bayıldım doğrusu. Şimdi size *Sessiz Gemi* şiiriyle ilgili bir şeyler anlatmak istiyorum. Bu şiir, ölüme yazılmış bir şiir olarak bilinir. Konu elbette ölümdür. Ama aşkın ölümüdür. Şiir, şair Yahya Kemal’in büyük aşkı, Nâzım Hikmet’in annesi Celile ile ilgilidir. Celile Hanım gemiyle Ada’dan İstanbul’a uzaklaşırken yaşadığı çaresizliği anlatır.

Artık demir almak günü gelmişse zamandan
Meçhule giden bir gemi kalkar bu limandan”

Defne sabırsızca konuya girdi, “Geçen hafta gazetede bir haber okudum. Bella adında 92 yaşında bir kadın, *Orhan Veli,* Anlatamıyorum *şiirini bana yazdı,* diyordu.”

Zaman, şiire ve hikâyeye akıp gitti.

Lavinya şiirinin şairi Özdemir Asaf haklıydı.

Her insanın bir öyküsü vardı ama her insanın bir şiiri yoktu...

ÜÇ NOKTA ÜST ÜSTE

Açık bırakılmış bir cümleden kelimeler kaçar!..

Cümle dediğinin kilidi olur… Öyle değil mi? Noktalı işaretler cümleyi kilitler. Kelimeler kaçmasın diye değil, cümle bronz bir heykel gibi dimdik dursun diye.

Kanuni Sultan Süleyman'ın mektubunda geçen uzun bir cümle dikkatimi çekti. Cümlenin tozunu üfleyerek sonunu görmek istedim. Göremedim!..

Osmanlı İmparatorluğu döneminde noktalama işaretleri yokmuş. Osmanlı, topraklarını büyüttüğü gibi cümlelerini de büyütmüş. Ama her şeyin bir sonu var elbet!.. Osmanlı'nın da sonu gelmiş ve sonuna bir nokta konmuş. Cumhuriyet'e geçilmiş...

Edebiyatımızda ilk noktalama işaretleri, ilk tiyatro eserimiz olan Şair Evlenmesi'nde kullanılmış.

Noktalama işaretlerinden üç nokta yan yana işaretini çok severim. Bitişlerin yüreği burkan bir tarafı var. Üç nokta yan yana, umut veriyor insana. Hem de hayale müsait... Yolu sonsuzluk.

Yan yana olmak yakışır her şeye, noktalama işaretlerine bile. Halay çeker gibidir üç nokta yan yana… Halkların kardeşliği gibidir.

Nokta uslu uslu dururken yerli yerinde, virgüle âşık olmasın mı!.. Toplamış bohçasını kaçmış virgüle.

Çocukları olunca noktalı virgül koymuşlar adını. Noktalı virgül, hem anneye hem babaya benzemiş. Huyunu suyunu ikisinden de almış. Hem annesi gibi cümleyi bitiriyor hem babası gibi eş görevli kelime ve grupları birbirine bağlıyormuş.

Nokta, yaramazlık yaptığı zaman şaşkınlıktan bir ağacın altına sığınır ve ünlem adını alır. Yalnızlıktan sıkılan meraklı

ağaçların, çocukların odalarını izlemek için eğilip büküldüklerini görünce ağacın altına oturur ve soru işareti adını alır.

Bizim yaramaz nokta, bazen ikiz kardeşiyle dolaşmaya çıkar ve konuşmak isteyen insanlara mikrofon tutar. İki nokta üst üste, iki geveze...

Özdemir Asaf *Anmak Unutmak* şiirinde;

İki tür nokta var
Biri önüne ve ardına bakar
Biri ardına bakmaz
Ardını noktalar, der.

Noktalama işaretleri kitapların çiçekleridir.

Göktürklerin yalnızca bir çiçeği varmış. Göktürk Yazıtlarında kelimeleri birbirinden ayırmak için her kelimenin arasına iki nokta üst üste kullanılmış.

Benim de bir işaretim var. İsteyen kullanabilir.

Üç nokta üst üste…

Bu işaret, nerede mi kullanılıyor?..

Hep birlikte şarkı söylendiğinde, hep birlikte şiir okunduğunda, hep birlikte güzel şeyler yapıldığında kullanılıyor…

Var mı itirazı olan?..

İNSANDAN ÖNCE (İ.Ö.)
İNSANLA (İ.)
İNSANDAN SONRA (İ.S.)

Bir gün insanlık yok olacak!

Bir gün Dünya da yok olacak!

Bu Dünya soğuyacak günün birinde, hatta bir buz yığını, yahut ölü bir bulut gibi de değil, boş bir ceviz gibi yuvarlanacak, zifiri karanlıkta uçsuz bucaksız.[1]

Ve biz hâlâ onu bölmeye çalışıyoruz. Hâlâ bir an önce yok olması için elimizden geleni yapıyoruz. Yaşadığımız evin altına mayın döşüyoruz.

Biz insanız!..

Dünyanın en güçlü silâhına sahibiz.

Hayvanların ve bitkilerin de silâhı var ama hiçbiri insan bedenindeki silâh kadar zarar verici değil…

Hayvanlar zorda kalınca silâhlarını kullanır. Ahtapot mürekkebini salar, kirpi dikenlerini ok gibi atar...

Gergedan boynuzuyla cipi bile deler.

Arı sokar, akrep ve yılan zehirler.

Kokarca koku salar.

Keçinin boynuzları vardır, şahinin pençesi…

Kimi hayvanlar kendini korumak için koloni hâlinde yaşar.

Bitkiler de kendini korur. Gülün dikenleri, ısırgan otunun tüyleri vardır. Küstüm çiçeği önce küser, ısrar edilirse tırnaklarını çıkarır.

Kimyasal kullanan bitkiler de vardır. Akçaağaç, alt dallarını yemeye kalkan böcek ve tırtıllardan korunmak için bir sıvı salgılar.

1 Nâzım Hikmet

Mısırın salgısı eşekarılarını çeker, onlar da mısıra zarar veren canlıları yer.

Çınar ağacı dibindeki toprağa, dal ve yapraklarının yardımıyla bir madde bırakır, toprak zehirlenir. Çınar da bitki ve böceklerden kurtulur.

Yine de insan bedenindeki silâh kadar tehlikeli olması mümkün değildir hiçbirinin.

İnsan kendini nasıl korur?.. Tırnaklarıyla mı, yumruklarıyla mı, tekmeleriyle mi?..

Nedir insanı en güçlü yapan?..

İnsanın da salgıladığı bir zehir mi var? Örneğin tükürüğü zehirli mi? Zehirli olsaydı ve düşmanlarından tükürerek korunsaydı nasıl olurdu? Hayal edin, size biri zarar vermek istiyor. Üstüne tükürüyorsunuz düşman ölüyor.

Geçen hafta bir video izledim. İnsanlar yok olduğunda, insansız kalan Dünya'nın nasıl olacağı düşünülmüş ve bilgisayar ortamında canlandırılmış.

İnsandan sonra yaşam!..

İnanın çok ilginç!

Zamanı, *İsa'dan önce ve İsa'dan sonra,* diye ikiye ayırıyoruz ya!.. Bence zaman, insandan önce, insanla ve insandan sonra diye üçe ayrılmalı.

İnsansız bir Dünya!..

Videodaki canlandırmada, insansız kalan Dünya'da insan yapımı her şey, bir zavallı gibi kimsesiz kalıyor. Evler, telefonlar, televizyonlar, köprüler, yollar, metrolar… bir zavallı gibi görünüyor insan olmayınca. Terk edilmiş şehirleri ve antik kentleri hayal edin! Efes'i hayal edin, Phaselis'i hayal edin, Truva'yı hayal edin…

İnsana dair sesler yok oluyor… Radyo, televizyon, fabrika, araba sesleri… yok oluyor, doğanın sesleri kalıyor yalnızca. Rüzgâr sesi, yağmur sesi, kuş sesi, yaprak sesi…

Sonra insan yapımı şeyler yıkılmaya başlıyor. Köprüler, apartmanlar, heykeller…

Şehir ve kasabalarda, doğa eski elbisesini giymeye başlıyor. Çatlayan asfalt yolların çatlaklarından, araba parklarından bitkiler çıkmaya başlıyor. Bitkiler birkaç yıl içinde karşılarına çıkan her şeyi kaplayıp yok ediyor.

Bitkiler, asfaltların çatlaklarına sızıp, kara yosunları oluşturuyor ve yollar humuslu bir üst tabaka ile kaplanıyor. Bu humuslu toprakta bitkiler büyüyor, yollar tamamen yok oluyor.

Şehirlerin mazgalları parçalanıyor, yeni dere yatakları oluşuyor.

Vahşi hayvanlar terk edilmiş şehirlere geliyor, evcilleştirilmiş hayvanlar tekrar vahşileşiyor.

Dünya bir zamanlar böyleydi mutlaka!..

İnsandan önce yani...

İnsan gidince eski yaşamına dönecek yine…

İnsanın silâhı bu kadar güçlü müydü ki bütün Dünya'yı değiştirdi.

Evet güçlüydü!..

Neydi insanı güçlü yapan ve tüm Dünya'ya hükmetmesini sağlayan şey?..

İnsanın gücü… Aklıydı!..

İnsan, aklını dostluktan yana kullansaydı; doğaya aykırı hareket etmeseydi; insanlara, hayvanlara, bitkilere saygılı olsaydı… Yaşadığı şehirleri betonlarla kaplamasaydı… Kimyasallar üretmeseydi… Dünya ne güzel olurdu!..

İnsan insanı binlerce yıldır öldürüyor. İnsan mızrak yaptı, ok yaptı, bıçak yaptı, kılıç yaptı, silâh yaptı, bomba yaptı… İnsanın aklı var…

1854 yılında ABD başkanı, Amerika'ya gelen beyaz göçmenlere toprak bulmak amacıyla, Kızılderililerden toprak istemiş. Bu isteği kabul edilecek olursa, Kızılderililere rahatlıkla yaşayabilecekleri bir bölgenin ayrılacağını bildirmiş. Topraklarının büyük bölümü zaten beyazlar tarafından zorla ellerinden alınmış olan Kızılderili Reisi Seattle, ABD başkanına bir cevap mektubu gönderir.

Mektubun bir bölümünde şöyle der Seattle:

Toprak satmamız için yaptığınız öneriyi inceleyeceğiz.

Eğer önerinizi kabul edecek olursak, bizim de bir koşulumuz var; beyaz adam bu topraklar üzerinde yaşayan bütün canlılara saygı gösterecek. Ben bir vahşiyim ve başka türlü düşünemiyorum. Yaylalarda cesetleri kokan binlerce bufalo gördüm. Beyaz adam trenle geçerken vurup öldürüyor bu hayvanları, sadece eğlenmek için. Dumanlar püskürten bu demir atın bir bufalodan daha değerli olduğuna aklım ermiyor. Biz sadece yaşayabilmek için avlarız bufaloları. Bütün hayvanları öldürecek olursanız nasıl yaşayabilirsiniz?

Canlıların yok edildiği bir dünyada insan ruhu yalnızlık duygusundan ölmez mi?

Unutmayın, bugün diğer canlıların başına gelen, yarın insanın başına gelir. Çünkü hepsinin arasında bir bağ vardır.

Şu gerçeği iyi biliyoruz: Toprak insana değil, insan toprağa aittir. Dünyadaki her şey, bir ailenin fertlerini birbirine bağlayan kan gibi ortaktır ve birbirine bağlıdır. Bu nedenle dünyanın başına gelen her felaket insanoğlunun da başına gelmiş sayılır.

İNSANLIĞIN YÜZ AKI

insan büyür
kuş büyür
çiçek büyür
gökyüzü hep çocuk
üşüyünce
çilleri dökülür

süt uyur yoğurt olur
su uyur nilüfer açar
insan uyur yeryüzü kırılır
van yıkılır
bir japon çıkar enkazdan
cebinde insanlık pasaportu

gün gelir herkes ölür
atsushi miyazaki[1] *yaşar*
miyazaki
insanlığın yüz akı

1 Atsushi Miyazaki: Van depremzedelerine yardım için gelen ve ikinci depremde hayatını kaybeden Japon doktor.

CILK İNSAN DEĞİRMENİ

Kral Frederik, ormanda gezinirken bir değirmenin bulunduğu tepede durur. Değirmeni satın alıp yerine saray yaptırmak ister. Ama değirmenciyi bu satışa bir türlü razı edemez. Fazla miktarda para ödemeyi teklif etse de köylü babasından kalan değirmeni satmaya ikna olmaz. Çok kızan kral,

"Sen benim kral olduğumu bilmiyor musun?" diye bağırır.

Köylü,

"Biliyorum ama değirmenim satılık değil!" der.

"O zaman zorla alırım!"

"Sen kral olabilirsin. Unutma ki Berlin'de de hâkimler var."

Kral bu cevap üzerine, mahkemelerinin adaletine güvenilmesinden duyduğu memnuniyetle anlaşma yoluna gider.

Köylü Sans Souci yapılacak saraya kendi adının verilmesi ve babadan kalan değirmende çalışmasına izin verilmesi şartıyla değirmenini satmayı kabul eder.

Köylünün adının verildiği, üç yüz yıllık Sans Souci Sarayı'nı ve avlusundaki değirmeni Almanya'ya gidenler bugün bile görebilirler.

Ankara'da da hâkimler var, diyesim geldi!

Anayasso şiirini okuyasım geldi!

Coca cola içip canıma kıyasım geldi!

Muz kabuğuna binip buralardan gidesim geldi!

Sevgili Sans Souci, seni hatırlamaktan mutluluk duydum.

Cesur Sans Souci!

Akıllı Sans Souci!

Adının ışığıyla bu yazıyı yazıyorsam, çağları delen sözüne olan hayranlığımdandır. Ve adalete olan inancımdandır.

Adalet mülkün temeliyse, temel işçilerinin en az senin kadar cesur olmaları gerekmez mi?

Bu soruyu sana değil, iki muma sormak istedim ama yerim dar geldi!.. Mum dediysem, yanan mum demedim, süs diye orda burada amaçsızca duran, yanmaya yanmaya tükenen zavallı mum demek istedim…

Adalet dedim de ortaokul öğretmenim Adalet Hanımı hatırladım. Özene özene yazdığım şiirimi Adalet öğretmene götürdüğümde orta birinci sınıfa gidiyordum. Şiirimin yazılı olduğu kâğıdı iki parmağıyla tuttu, tırnakları kâğıt üzerinde sinirlerimi felç eden bir ses çıkardı, sonra Adalet öğretmenimin pek adaletsiz sesi kulağımı ısırdı:

"Bu dizeler mantıksız!.."

Öğretmenimin eleştirisi üzerine mantıklı bir şiir yazmaya çalışmadığımı söylersem yalan olur.

Çalıştım!..

Pek mantıksız bir çocuk olmalıydım ki mantıklı şiir yazmayı beceremedim. Şiir yazmaktan vazgeçmeye karar verdim. O günler, *çocukluk insanın bankasıdır,* sözüne yatırım yaptığımı bilmiyordum. Bu yazdıklarım, yaşadıklarımın faizidir.

Lise birinci sınıfa başladığımda şiir yazmama nedenimi öğrenen edebiyat öğretmenim, beni her gün bir şiir yazmayla ödevlendirdi. Böylece yeniden şiirle barışıp mantıksız şiirler yazmaya devam ettim. Ve şiirin aykırı bir eylem olduğunu öğrendim. Aykırı kapıların adını *Cemal Süreya* koydum. Bir de mum yaktım. Karanlıklar rahatsız olsun diye, hatta bir mucize olsun da karanlıklara aydınlık bulaşsın diye…

Meğer adalet şiirin de temeliymiş.

Çocukların şiir dinletilerine *uygun değildir*, diye karşı çı-

kan büyükler*; sakıncalıdır* damgası vurulan şiirler, çocukların bankasında büyüyecekler!..

Büyüyecekler!..

Ama ters yönde büyüyecekler!..

Koca bir karanlık olacak karşı çıkanların adları… Ve koca bir ışık olarak büyümeye devam edecek mağdur şiirler!.. Onlar bilmiyorlar, bir tek dizenin dünyayı değiştirecek gücü olduğunu!..

Dünyaya tek başına meydan okumayı öğrendim genç yaşta, sonra kalabalıklarla birlikte yürümek gerektiği fikrine vardım, sonra da en asil yürüyüşün kalabalıklara karşı olması gerektiğine vardım… Böyle der Mevlâna!.. Böyle der hayat!..

Değirmenini krala vermeyen köylü bireydir. Birey olmak, özgür olmayı gerektirir. Birey aklın uygun görmediğine direnir. Un olmamak için değirmene direnen buğday gibi…

Dünyanın ilk romanı kabul edilen Don Kişot romanında yel değirmenleriyle savaşan Don Kişot, buğdayı kurtarmak için savaşmıyordu şüphesiz. Değirmenleri düşman sanıyordu.

Düşmanlar insanı öğütmeye çalışır, insan unu yapmak için... Don Kişot, bu yüzden mi değirmenleri düşman sanıyordu. Elbette ki hayır!.. Öğütülmemek ben olabilmektir.

Günümüzün değirmenleri, internet siteleri. Ben onlara *cılk insan değirmenleri* diyorum. Onlar insan unundan sahte insan yapıyorlar.

Cılk insan değirmenleri, bir an önce Gebetto ustaya ihbar edilmezse, Pinokyo'nun pabucu dama atılacak!.. Sahte insanların burunları da uzamıyor!.. Aramıza karışıp yalan söyleye söyleye çoğalacaklar!..

Benden söylemesi!..